PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.

Előfizetési ára:

egész évre 4 forint, fél évre 2 forint, negyed évre 1 forint. Egyes számok ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:

Lágler Sándor ev. pap, Kálmán Dezső ev. ref. pap,

Kölesden, Tolna vm.

Hetedik évfolyam. 3. szám. Kölesd, márczius, 1886.

Imádkozzál és dolgozzál.

Küzdés az élet; ámde izleli
Üdvét is az, ki a jóért hevül;
Kinek a szive erénynyel teli
És keze nem áll soha tétlenül:
Véle az Isten! Buzgó lélekkel
Keresd hát üdvöd, mig tart életed;
Légy igaz s tiszta, minek lenned kell!
Munka s imával ezt elérheted.

Munkálj testvérid jólétén tovább,
Istennek háza épül abban fel;
Az ily munkálás belső nyugtot ád,
Bár telve légyen szemed könyekkel.
De hogyha lankadsz és forrást keressz,
A mely megedzné ellankadt erőd:
Imádkozzál, hisz jobbat nem tehetsz,
Ez lészen, hidd el, legjobb éltetőd.

Amde úgy végezd a munkát s imát,
Mint keresztyén, ki csüngve mesterén,
Szeret mindenkit s arra mitsem ád,
Hogy ellenség-e, gazdag, vagy szegény.
Imája, melyet ajka elrebeg,
Nem a harangnak egyhangú szava,
Hanem a szivnek, mely hivő s meleg,
Legbensejéből fakadó ima.

Hivatásodra igy lészsz érdemes,
Melyet te néked Isten rendele;
Hűn végzett munkád a földé, helyes;
De imád szálljon mindig fölfele.
Igy hogyha elhúnysz s ajkad, karjaid
Végre pihennek, s rád a hant borul:
A menny kitárja fényes kapuit —
S lelkednek ott fenn szebb tavasz virul!

Németből: Csermák Kálmán.

Husvéti prédikáczió

paptársaim előtt.

Lukács ev. 14. r. 13—35. v.

Tisztelendő Atyámfiai az Urban! Ritkán adatik nekünk alkalom, hogy paptársaink előtt hirdessük, vagy egyik-másik paptársunk ajkairól élő szóval hirdetve hallgassuk az igét. Kivált nagy ünnepeinken ez csaknem lehetetlen, mert mindegyikőnk el van foglalva saját gyülekezetében.

Azonban, ha már nem adatik nekünk, hogy élő szóval adjunk egymásnak és vegyünk egymástól „lelki ajándékot, hogy közönséges intést vennénk egymás hite által, a ti hitetek és az én hitem által“ (Róm. 1: 11, 12.): használjuk az irott szót, hogy egymás hitét megerősithessük, s magunk erősödvén, a reánk bizott gyülekezeteket is megerősithessük vallásunk alapigazságaiban. Közeledvén a Husvét, a feltámadás ünnepe: engedjétek meg, hogy szóljak hozzátok a feltámadásról, t. i., hogy minő feltámadást kell nekünk hinnünk s prédikálnunk?

Elmélkedésünk alapigéjeül és egyszersmind vezérfonalául szolgáljon az Emmausba menő tanitványokról szóló történet.

Mint ezek a tanitványok Jeruzsálemből, úgy távozánk mi is a theológiai akadémiából, egy-egy faluba, hogy hirdessük az evangyéliomot a Krisztusról, ki megfeszittetett a mi bűneinkért és feltámadott a mi igazságunkért. Ah, hányan nem haladánk ez úton tétovázó léptekkel, lehajtott fővel, szomorú ábrázattal! Ez legyen hivatásunk: prédikálni az egyház tanait, melyek tudományos képzettségünkkel, felvilágosult értelmünkkel ellenkeznek! Prédikálnunk meggyőződésünk ellenére eredendő bűnt, értünk való

áldozathalált, hit által, ingyen kegyelemből való megigazulást, testi feltámadást! „Majd én csak morált, tiszta krisztusi morált hirdetek — mondja egyikőnk, a dogmákat mellőzöm". „De hogyan és mit beszélsz Karácsonkor, Nagypénteken, Husvétkor, midőn mint tényeket kell hirdetned azokat a hitregéket, melyeket tényekül elfogadni tiltja meggyőződésed, s meggyőződésed ellenére beszélni tiltja lelkiismereted?" — kérdi a másik. „Majd azokat körülirom úgy, hogy a legorthodoxabb farizeus se köthessen belém, meggyőződésem ellen se mondjak semmit: kiveszem typikus értelmét s alkalmazom a morálra". „Bizony, ha késő nem volna, más pályát választanék, a melyen nyilt arczczal, fölemelt fővel szólhatnék meggyőződésem szerint, terjesztve a világosságot, oszlatva a sötétséget, döntögetve az előitélet bábeli falait". — „Hátha épen a papi pályán volna erre legtöbb terünk, legjobb alkalmunk, csak bátorságunk legyen, a hit helyébe felállitani a józan észt, a kegyelem helyébe az önmegigazulást, nagykorúsága tudatára ébresztvén a népet!" — „De kenyeredet veszted!" — Ily és hasonló gondolatokkal indulunk el pályánk kezdetén, és ha valaki hozzánk utitársul csatlakozva kérdené: „Micsoda beszédek ezek, a melyeket szóltok s beszéltek magatok között és miért vagytok szomorú ábrázattal?" — bizony annak mi is igy felelnénk: „Csak te vagy-e jövevény Jeruzsálemben? Nem tudod-e micsoda dolgok történtek itt, e világon, a mai felvilágosult korszakban? Nem tudod-e, hogy mi, kik gyermekkorunk ártatlan éveitől kezdve a keresztyén vallásban neveltettünk, s gyermeki hittel csüggtünk a názáreti Jézuson, mint a kiről azt hittük, hogy fel fogja szabaditani az emberiséget — — és ezt eladták a papi fejedelmek és a mi fejedelmeink, saját egyházunknak szellemi fejedelmei, a papi tudományok mesterei, azt mondván nekünk, hogy a mi meg van irva, az mind csak hitrege, maga az Üdvözitő Jézus csak egy költött személy, nem test, csak eszme!" Elmondjuk: hogy a feltámadás felől „valami asszonyok, kik mi közülünk valók, elámitottak minket, jó reggel kimenvén a koporsóhoz, és midőn nem találták volna az ő testét, haza jöttek, mondván, hogy angyaloknak jelenésöket is látták volna, kik azt mondják, hogy ő él". Minket is „elcsábitottak" kora reggelen, éltünk reggelén, némi ábrándos, asszonyi képzelgésű jámbor lelkek: van feltámadás; elcsábitott a hitvallás: „hiszem a testnek feltámadását és az örök életet".

Nem igy van-e, Atyámfiai: hogy tudákosságunkban elbizakodva, hajlandók vagyunk ámitásnak, csábitásnak mondani a legszentebb üdvigazságokat?

De találkoznak közülünk, a kik keresik az igazságot, elindulnak, hogy meggyőződést szerezzenek, szemmel látható, kézzel fogható tapasztalásból, vajjon nem-e tán mégis úgy van, a mint „az asszonyok“ mondák, a mint vallásunk tanit, hogy van feltámadás, van örökélet, és ez összeegyeztethető az észszel is? És ime „Azok közül némelyek, kik velünk valának, elmentek a koporsóhoz, és úgy találták a mint az asszonyok mondották vala: őtet pedig nem látták!

A „mi velünk levők közül“ is elmenének némelyek a koporsóhoz, és megjöttek azzal a hirrel, hogy úgy van a mint az asszonyok mondották, a mint az egyház tana mondja: „van feltámadás, van örökélet“. Ime, mondják, a sir kizöldül, kivirágzik, az elhamvadt porok közül nem vész el semmi sem, új élet, új tenyészet támad az enyészet felett. A természet, mely télen halotti lepellel vala takarva, tavaszszal új életre ébred; a fa újra kihajt, virágzik, gyümölcsözik. Nemzedék után jő más nemzedék: az apa megifjul gyermekeiben, újra feltámad unokáiban! Ime, megegyeztetem tudományos meggyőződésemmel a hitvallást: „hiszem a testnek feltámadását és az örökéletet“.

És, Atyámfiai, nem-e mi közülünk is sokan igy prédikálnak husvétkor, mintegy önérzettel, hogy már nem mint asszonyok, nem is mint gyermekek, hanem mint férfiak! De nem mondhatjuk-e el ezekről is: „De az Urat nem látták“. Kielégitette-e az ilyes beszéd az emmausi tanitványokat? Bizony nem, kielégit-e minket is? E miatt ugyan méltán járhatunk szomorú ábrázattal az élet útján. A mely növény őszszel elhal, nem annak kórója virágzik ki újra, hanem új növény fakad annak magvából. A tél után következik tavasz, nyár, ősz, esztendő után esztendő, de az az előbbi tavasz, az az elmult esztendő elmult, oda van örökre, soha vissza nem tér! A mely porrészei a testnek elhamvadnak, vagy a levegőben feloszlanak, vagy oly növénynek lesznek alkatrészeivé, melyből ismét ember táplálkozik: az már nem a volt, nem a régi, nem az előbbi szervezet. A fiú, az unoka, már nem az apa és nagyapa, hanem más egyéniség. Atyámfiai, tessék a kinek tetszik, elégitsen ki a kit kielégit: engem ugyan az ilyen feltámadás, az ilyen örökélet ki nem elégit soha! Képnek, hason-

latnak is valami elkoptatott kép és hasonlat biz ez, nemhogy mint valóság megállaná helyét. Igy a tűzkárvallottat is lehetne vigasztalni, hogy „barátom, ne búsulj, házad nem enyészett el, nem semmisült meg: födelének vegy-elemei megvannak". Megelégednél-e, ha a biztositóintézet, mely kártérítést igért, ily okoskodással fizetne ki?

* * *

„És azok közűl némelyek, kik velünk valának, elmentek a koporsóhoz, és úgy találták a mint az asszonyok mondották vala, őtet pedig nem látták". Ismét elindulának mi közűlünk mások az emberi bölcselkedés útján a koporsóhoz és eljöttek, megjöttek hozzánk ily eredménynyel: Van feltámadás, van élet a siron túl: nemes tetteink emlékezete fennmarad, a mint a költő mondja:

„A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör és eget kér,
Érdemét a jók, nemesek s jövendő
Századok áldják".

Szép eszme, dicső és nagyszerű, erőben duzzadó és cselekvés utáni vágygyal, égő ifjúi szivvel lehet érette lelkesülni, mikor még előttünk áll az élet, a munka és a harcztér. Azonban beteg ágyán a szenvedőt, a halál révén a haldoklót, az ellenség patkói alatt végsőt sóhajtó sebesültet, a vértanút a máglya lángjai között kielégiti-e, megnyugtatja-e az ilyen halhatatlanság? Csak egyes, kiemelkedő nagy szellemek számára terem a dicsőség mezején „örökzöld" (?) koszorú: a Heródes által legyilkolt ártatlan kisdedek csak névtelen „apró szentek" — a szabadságharcz ezerenként elhullt közkatonái csak „névtelen félistenek" maradtak. Egy-egy honáruló „Ephialtes", egy-egy gyujtogató Herostrátus, egy-egy kezét mosó Pilátus sokkal halhatatlanabb, mint annyi ezer és millió kegyes szív, jó ember, jó apa-anya, hitves, kiknek márvány sirkő nem jut, csak egy fejfa tán, melyből a belévésett nevet pár év alatt kimossa az eső. Bizony, a mi dicsőségünk olyan, „mint a fű: mikor a szél általmegyen rajta, nem lészen többé, és nem isméri többé azt az ő helye" (Zsolt. 103: 16.) Olyan az emlékezetbéli halhatatlanság, mint a sirbolti „örök mécs": ég addig, mig kegyeletes kezek táplálják, aztán kialszik; és mint a koszorúzott sirhalom: csak addig pompáznak koszorúi, mig a kezek, melyek azokat kötögetni szokták, örökre le nem lankadnak.

De hisz, még az sem szükséges épenséggel hozzá, hogy

ember legyen, kinek emlékezete, sőt neve is ezer évekig fennmarad. Lám, Sándor lovának nevét ma is tudja, s leczkéjében mondja minden algimnázista! És hogy volna élet az, a mi elvesztök után az élettelen tárgyaknak is kijut? Nem emlegetjük-e esztendőkig, holtunkig is egy-egy eltört edényünket?

Atyámfiai, tessék a kinek tetszik, elégitsen ki a kit kielégit: engem ugyan az ilyen feltámadás, az ilyen örökélet ki nem elégit soha! Nem, nem nyugtattok, nem vigasztaltok ti meg engem, ti „közűlünk valók, kik elmentetek a koporsóhoz, vissza is jöttetek, de egyebet mondani nem tudtok, mint azt, hogy az üres sirt igen, de a feltámadott Jézust nem láttátok. Ne örvendjünk annak, a mi nem a mienk, hisz az emlékezetbéli életben nem mi élünk, hanem azok, a kik emlékeznek!

* * *

Inkább haladjunk az emmausi úton szomorú ábrázattal, lehorgasztott fővel, és ha amaz ismeretlen-ismerős vigasztaló kérdi szomorúságunk okát: ne titkoljuk, ne rejtegessük azt, sőt tárjuk fel előtte szivünket és valljuk meg őszintén, hogy ama közűlünk valók értesitései, jelentései az üres sir felől épenséggel ki nem elégitettek bennünket, mert Őtet nem látták. Ha feddést szenvedünk is: „Oh balgatagok és rest szivűek mindazoknak elhivésére, a melyeket a próféták szóltak! Avvagy nem kellett-e szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni bé az ő dicsőségébe?“

Nemde repes, gerjedez szivünk, a mint őtet halljuk szólni s az irásokat magyarázni? Szenvedjünk mi is Ő vele, harczoljunk Ő vele, küzdjünk ő vele, és részünk leend az Ő dicsőségében!“ Nem, nem lehet az, hogy Isten az övéit meg ne jutalmazná! E föld, e földi élet jutalmat nem ad, nem is adhat: kell, hogy legyen egy más világ, és ott örök élet, hogy a kegyesek elvegyék jutalmukat! Kell, hogy legyen egy más világ, és ott itélet és örökélet, hogy, mig itt a gonosz dúsgazdag elveszi az ő javait, Lázár az ő nyavalyáit: ott ez vigasztaltassék, amaz gyötörtessék. Kell, hogy legyen egy más világ, egy örökélet, hogy ott nem a külszin, nem a külfény, nem a tálentumok mennyisége szerint, hanem a tanúsitott hűség szerint az utolsó szolga is bé menjen, mint jó és hiv szolga, az ő urának örömébe! Ha balgatagok és rest szivűek voltunk ezeknek elhivésére, melyek az örökélet felől megirattattak: hadd „feddjen meg bennünket amaz Igaz, vegyük

jó neven e feddést, legyen az olyon, mint drága kenet a mi fejünknek!“ (Zsolt. 141: 5.) Oh, kedves az a feddés, midőn azért dorgáltatunk, hogy miért nem akarjuk elhinni a jó hirt: a szabadulás hirét, ha foglyok vagyunk, a felgyógyulás felőli biztatást, ha betegek vagyunk, az örökélet és feltámadás felőli evangyéliomot, midőn halandók vagyunk!

* * *

Közelgetünk útunk czéljához. Már-már estveledik, napunk hanyatlóban. Óh maradj velünk, ne távozzál el tőlünk, te drága jó barátunk, hűséges utitársunk! Lám, az életöröm, a világ gyönyörűsége, az ész okoskodása elhagy mind, csak nappal, „mint az árny az utazót, csak jó időben“ kisér — de te maradj velünk!

És velünk marad, béjön hozzánk, velünk asztalhoz ül ... kenyeret szeg és kenyeret nyujt nekünk. Óh minő kenyér, az élet kenyere ez! De ki ő voltaképen? Ő az Úr, a ki meghalt és feltámadott!

Igy ismerék fel őt, a kenyér megszegéséről, amaz emmausi tanitványok. Tehát ők nem üres koporsót, nem valami angyali jelenést láttak csupán, hanem Őt, az Urat látták magát! Ő az, a ki volt, mindenben Ő az, csakhogy megdicsőülve, átszellemülve, és mégis testben!

Ez az a feltámadás, az a sirontúli élet, melyben mi fogunk élni, melynek összefüggése van e földi élettel, a mennyiben kinek-kinek megmarad egyénisége, ki-ki az marad lényegében, a mi, a ki itt volt, csakhogy megdicsőülve, átszellemülve, és mégis testben. Igy hiszem én a „testnek feltámadását és az örökéletet“. Igy hitte, Isten lelkétől ihlettetve a Jób könyvének irója, e szavakat adván Jób ajkaira: (Jób 19: 23—27.) „Óh vajha valaki azt cselekedhetné, hogy az én beszédim megirattatnának, hogy könyvbe béjegyeztetnének! Vaspennával és ónnal kősziklán örök emlékezetre kimetszetnének! Jól tudom, hogy az én Megváltóm él és hogy az utolsó ember a földből felfeltámad. Továbbá minekutánna a férgek az én testemet megrágják és minekutánna felébredek: *ebben a testben* meglátom az Istent. *Ugyan ennen magam látom meg és nem más*, és az *én* szemeim látják meg!“ Óh vajha a mi szivünkbe irattatnék ez, kitörölhetetlen betűkkel, hogy ne engednénk magunkat eltérittetni a különböző tudományok szele által, hanem állanánk erősen hitünkben, különösen a feltámadás hitében,

a mely nélkül hiába való az apostol szerint minden mi hitünk, hiába való minden mi prédikálásunk; ha Krisztus fel nem támadott, mi sem támadtunk fel, és ha csak ez életre nézve hiszünk a Krisztusban, nyomorultabbak vagyunk minden teremtményeknél. Ekkor mi czélból tűrünk, szenvedünk, miért nem követjük a világ bölcseit, hiszen, ha nincs feltámadás, nincs örökélet, azoknak van igazuk, a kik azt mondják: „Együnk, igyunk, élvezzünk, úgy is meghalunk!“ (1. Kor. 15. r.) De az Istennek legyen hála, ki adott nékünk diadalmat a mi Urunk Jézus Krisztus által, ki feltámadott, és pedig olyan feltámadással, a minő kielégiti lelkünk kitörölhetetlen vágyódását: megdicsőülve, átszellemülve, és mégis testben.

* * *

Hova lőn az emmausi tanitványok szomorúsága? A legnagyobb örömre változott. Mert látták az Urat, a ki feltámadott; mert most már bizonyosságot nyerének arról, hogy nem ámitás, nem csábitás amaz asszonyok beszéde az üres koporsóról, az angyalok jelenéséről, és hogy ezek azt mondák, hogy ő él. Az örömöt nem fojtják magokba: nincs maradásuk, fölkelnek, sietnek vissza Jeruzsálembe, a többiekhez, hogy megbeszéljék, minémű dolgok lettek vala az úton, és miképen megismertetett vala ő tőlük a kenyérnek megszegéséről. De még ki sem beszélték magokat, azok a többi tanitványok megelőzik őket, mondván: „Feltámadott az Úr bizonynyal és megláttatott Simontól“.

Ne menjünk-e mi is vissza Jeruzsálembe — azaz a hittani akadémiákra, megmondani azoknak, a kik arról akartak bennünket meggyőzni, és már-már meg is győztek, hogy a mi keresztyén anyaszentegyházunk hitvallása a Krisztus feltámadásáról és ezzel a mi testi feltámadásunkról csak asszonyi ámitás, könnyenhivő asszonyoknak, gyermekeknek és az örökre kiskorú népnek való tudomány, hanem az az igazi, a mit ők tanitanak: az anyag atomjainak megsemmisülhetetlensége, az enyészetből támadó tenyészet és az az igazi örökélet, a mit ők tanitanak, az utókor emlékezetében, mert ők az üres koporsót ugyan látták, de az Urat nem látták — ne mondjuk-e nekik, hogy bizonynyal feltámadott az Úr, és láttuk lelki szemeinkkel, és felismertük Őt, a kenyérnek megtörésében? Óh vajha be se várnák szavaink végeztét, hanem előnkbe jöve, mondanák: „Feltámadott az Úr bizonynyal!“ Vajha a legkisebb keresztyén gyülekezet szószékéről

úgy, mint a nagy városi templomok boltozatai alatt, és a hittani kathedrákról egyhangúlag hangzanék, és minden keresztyén ember szivében, lelkében, tudósában és egyűgyűében viszhangzanék a husvéti jelszó: „Feltámadott az Úr bizonynyal!“ Ez lenne a dicső husvétünnep, a valódi keresztyén hitélet feltámadási ünnepe! Amen.

Lágler Sándor.

Jézus gecsemánékerti imája.

Márk 14: 36. *„Monda Jézus: Abba: Atyám — a te akaratod legyen meg!“*

Az Istenben vetett hit, bizodalom és teljes megnyugvás ezen szavait akkor mondotta Jézus a Gecsemánékertben, mikor harmateső még el sem verte lába porát; mikor csodatevő erejének bizonyságai fenszóval hirdeték: „bizony ez az Istennek fia“; mert ellenségei undok fondorlattal el akarták ejteni őt, a legnemesebb szivet!

Áldás volt minden szava, áldás minden tette — s a fényhez és hatalomhoz kétségbeesetten ragaszkodó farizeusok elhatározták, hogy elnémitják a legnemesebben gondolkozó főt!

Szeretettel ölelte keblére a világot s biztatást talált nála a csüggedt, az elhagyatott; vigasztalást az özvegy és árva — és azután ellene támadt a csüggedt, az elhagyatott s az elvakitott gyilkos szándékú tömeg között feltalálható volt az özvegy és az árva s riadva kiáltá: feszitsd meg!

Feszitsd meg!

Látó lelke előtt a jövő határozott alakká kezdett kidomborodni; úgy tetszett, mintha a távolban zúgó moraj egy kiáltás volna, és ez: feszitsd meg! És lelkén erőt vett a bánat! Nem volt hely, melyet magáénak mondhatott volna; hol fáradt fejét nyugodtan hajthatná le szende álomra; az embereknek egy országot, a mennyeknek országát akarta adni, — boldoggá tenni őket: ez volt vágya, akarata — és jutalma mégis ez lőn: feszitsd meg!

Mikor már sejtelme közel volt a megvalósuláshoz; mikor látta, hogy a hálátlanság, az irigység mint vonja

össze körülte a hálót: akkor, mint az irásból olvasható: elvonult tanitványaival a Gecsemánékertbe és leborulva imádkozék: Abba! Atyám! — a te akaratod legyen meg!

Oh! hogy ma is igy van ez! Oh hogy az élet ma is hálátlansággal jutalmaz; az áldó kezet ma is megsebesitik s az embernek gyakran az az ellensége, a kivel szivét megosztá!

A bántalom éles tőre gyakorta meg-meghasogatja szivünket; annyi keserves órát átélünk, hogy csüggedten, lemondva állunk meg sokszor az életúton: nem tudva mit tegyünk?

De előttünk a fenséges példa: Jézus, — ő megmutatta nekünk, hogy mint tegyünk?! Vonuljunk félre a magányba, a Gecsemánékertbe s úgy imádkozzunk mint ő: Abba! Atyám! — a te akaratod legyen!

Erről a szép imáról, Jézus gecsemánékerti imájáról beszélek ez órában s beszédem ennélfogva e két részből fog állani:

I. Abba! azaz Atyám!
II. Ámen! azaz Úgy legyen!

I.

Abba! Atyám!

Oh mi édesen, oh mi kedvesen hangzó szó!

Mi boldog az, a ki ezt elmondhatja!

Atya!: a ki kicsike korunkban térdén ringat s láttunkra boldog mosoly nyilik ajakán! Atya!: a ki aggódó szorgalommal gondoskodik rólunk s őrt áll felettünk, hogy a feltámadó szélnek fuvallata se érjen bennünket! Atya!: a ki feláldozza érettünk éji nyugalmát s bár „déliverőn“ süt is a nap, orczája verejtékét hullatja a porba, csakhogy minket fentarthasson, táplálhasson! Atya!: a ki bánatinkban megvigasztal, bajainkban megsegit, megment!

Abba! Atyám!

Oh mi jó ezt mondani, hozzá fordulni ahoz a mennyei édes Atyához búbánatos óráinkban, mikor a szivünk vérzik, lelkünk fáj! . . .

Mikor életünket arra szentelők, hogy mennyországgá változtassuk át ezt a „siralomvölgyet“, hogy ne lakjék

abban más, csak az erény, csak a becsület, — az a mi szép, jó és nemes, a mi isteni: — és törekvésünknek jutalma csak töviskorona; — mikor kezünket felemeljük, hogy áldást hintsünk vele az emberiségre, hogy a „paizsos ember“ valami ismeretlen legyen közöttünk: — és akkor jóságunkért verést szenvedünk s az álnokság miatt állandó vendégünk lesz a „paizsos ember“; — mikor szivünket megnyitjuk s megosztjuk fedelünket az üldözöttel, betakargatjuk a fúvó széltől, az omló záporról: s azután az csupa „emberi“ hálából sarkát emeli ellenünk: — oh milyen jó, oh milyen boldogító, térdre omolva, csalódásaink után vigasztalást keresve igy kiáltanunk fel: Abba! Atyám!

Ha a vihar, a szenvedések vihara élettengerünket felkorbácsolja s annak tiszta vize iszaptól lesz zavaros; ha a keserűségek miatt ajkunkra jő a mélyen vizsgálódó bölcsnek emez életmegvető szava: *„meggyülöltem az életet, mert gonosznak láttam minden dolgot a nap alatt“* (Pred. II: 18.); — ha egész lelkesedésünk nem egyéb mint egy tépett zászló s szivünk csak egy roncsolt hajó: — oh mi jól esik leborulva, létünk minden fájdalmát, keservét e szókba öntve: Abba! Atyám! — vigasztalást keresni és találni!

Mert találunk is!

A vallásos lélek egészen megkönnyebbül, ha a szálló szellő szárnyán imáját az Abba zsámolyához röpitheti, ha a csendes magányba elvonulva odaborul az Atya kebelére s elsirhatja fájdalma könyeit! „Atyám! te jó! te szent! Hadd fakadjon nekem kebleden Gileád balzsama, boldogitson Sáron illatárja; hadd töröljem le a szememből aláfolyó könyet irgalmad palástjával! Lelkem a csalódások miatt közel végórájához — oh légy nekem az, mi a virágnak a reggeli harmat, szomjú földnek a langyeső! Légy nekem Atyám, édes Atyám!“

És ti, af.! a kedvezőtlen napok, a leverő bajok között nem fohászkodtatok-é igy? Nem mondátok-é hittel teljes lélekkel, mély vallásos meggyőződéssel: Abba! Atyám! Nem éreztétek-é ennek áldó hatását, mely megnyugtatott, mint Jézust a Gecsemánékertben, mikor az emberek gonoszsága miatt közel a halálhoz igy imádkozott: Atyám!

Oh tégy te is igy; mondjad te is, ha sötét zivatar tör ki feletted: Abba! Atyám! De ne állj meg itt, hanem folytasd azt tovább, mint Jézus: „a te akaratod legyen meg“, — úgy legyen!

Ez lesz beszédem második részének tárgya.

II.

Azt mondám fentebb beszédemben, hogy édes, megnyugtató s boldogság van abban, ha a por gyermeke Istenhez térve igy szól: Abba! Atyám! De hozzáteszem ehez még azt, hogy ez a boldogság csak úgy lesz teljes egész, ha utána mondja ezt is: Ámen, azaz Úgy legyen!

Jó és boldogitó, ha van egy kebel, hol keserveink könyeit elzokoghatjuk: de százszor boldogitóbb és nagyobb megnyugvást nyujt az, ha nem zúgolódunk, sőt inkább megnyugoszunk Isten akaratán, mondván: Ámen, azaz Úgy legyen! Igy jöhet ellenünk a sors riasztó alakjában, felvértezve, — akár az inség rongyaiba burkolva; teremhet figefánk fanyar gyümölcsöt: nem félünk, nem rettegünk, mert Istenben bizva, akaratán megnyugodva, a keserűség is édessé változik.

... Jézus, az isteni Mester, a Gecsemánékertben. Visszanéz multjára s borzadva látja, hogy csak tövis és kóró között haladt eddig útja; hogy az öröm olyan kevésszer derité fel az emberek bűnös gyarlósága miatt elborult orczáját — és mégis nyugodt volt, mert tudta, hogy édes atyja az Isten! Azután jövője felé veti tekintetét. A halál fagyasztó lehelletét szinte érzi már homlokán; látja a pénzsovár Júdást közeledni feléje, hogy csókjával eljegyezze a halálnak: és ajka mégsem kél zúgolódásra, hanem szelid odaadással mondja: „ne úgy legyen, a mint én akarom, hanem amint te akarod, úgy legyen!“

Oh, af.! őt nézd, őt kövesd, Jézust, a nagyot, a legnagyobbat!

Ő legyen példányképed, ha „a haragnak napja“ virad reád s az orkán megzendül feletted! Ha a balsors csapásai alatt a kétségbeesés őrvényéhez közelgetsz is — csak úgy tégy, mint ő! Vonulj a csöndes magányba,

borulj le a mindenható előtt s kész szivvel mondjad: Atyám! úgy legyen, ahogy te akarod! És ha igy teszesz, akkor látni fogod és érezni, hogy jó minekünk keresni az Urat, — jobb ha ő velünk van! Jó minekünk, ha ő édes Atyánk; ha úgy tekintjük magunkat, mint gyermekeit! Jó minekünk és édes is és vigasztaló is akaratán megnyugodni, igy szólván Jézussal: Atyám! a te akaratod legyen meg! Oh boldogság az, ha odatemethetjük orczánkat a megtartatás, a vigasztalás kútforrására; mert akkor kelhetnek ellenünk embertársaink; emelhetik reánk a bántalom fegyverét s a gyalázat öltögetheti gonosz nyelvét, hogy bemocskoljon: nem érezzük a sebet, melyet elleneink ejtenek rajtunk; nem bukunk a sárba, melyet irigyeink csinálának! Úgy téve, mint tett Jézus a Gecsemánékertben, nyugodtan tekintünk vissza lefolyt életünkre, nyugodtan nézünk a jövő elébe s nyugodtan érezzük magunkat a jelenben!

* * *

Régen volt, af.! mikor Jézus az alapigénkül felvett szavakat mondotta. Az élet, a világ ma is ugyanaz, ma is hasonló ahoz: azért mi is úgy tegyünk, mint tett ama Názáreti — és akkor nem leszünk többé boldogtalanok; mert *„elégséges öröm vagyon az Ur előtt és jobbján gyönyör"*. (Zolt. 16: 11.) Ámen. **Gulyás Benő.**

Nagypéntek.

A világtörténelem legszentebb óráinak emlékét ünnepli ma a keresztyénség, azon órákét, a melyek utolsók voltak a történelem legnagyobb alakjának, Krisztusnak életében. Messze keleten, előttünk ismeretlen országban folytak le azok az órák; messze a multban, sok száz év előtt halt meg az igazságért annak legelszántabb harczosa, legtökéletesebb képviselője.

A természetben tavasz volt akkor. Enyhe szellők ringatták a frissen zöldülő falombot; fürge madarak zengték a gyönyörűen ragyogó keleti ég alatt csicsergő örömdalukat; tarka virágok bontogatták százszinű szirmaikat, s

közűlök a legegyszerűbb is szebb volt Salamon minden ékességénél! Mindenütt élet, öröm zsibongott, kiáltó ellenképül azon szomorú eseményhez, a melyet az emberek szivtelensége készitett, a melyben az emberek vadsága talált gyönyörűséget!

Úgy tetszik nekünk, hogy azon szép országnak és annak a páratlan tavasznak már magában véve is szelidebbekké kellett volna tennie az embereket és figyelmeztetnie arra, hogy mikor az Isten keze mindent új életre ébreszt, az embernek nem szabad gyilkolnia! De senkise értette meg akkor ezt a figyelmeztetést!

Hosszú idő mult el azóta, tele küzdelmekkel, szomorú eseményekkel! Sok enyhe tavasz derült a földre, ösztönözvén a világot folyton szelidségre, szeretetre. De csak kevesen értették meg azt az ösztönzést. Az emberek szivtelensége azóta is igen sok életet megsemmisitett, elégszer olyanokét is, a kik büntetés helyett jutalmat érdemeltek volna!

Azonban bármily távoli országban, bármily messze multban történt is Jézus halála, és bármennyi azóta is a méltatlanul elitélteknek száma, Krisztus szenvedéseinek emléke mégis háttérbe szorit minden más szomorú emléket s a legméltóbb arra, hogy a keresztyén világ gyászoló kegyelettel ünnepelje azt meg!

Mi szintén igy akarjuk azt most újra megünnepelni; újitsuk fel hát emlékezetünkben a haldokló Messiás utolsó óráit!

Ján. 19: 16—30.

Jeruzsálemnek északi szélén feküdt az a kerek domb, a melyet a zsidók Golgothának neveztek. Alacsony, épen nem feltűnő halom az, de az emberiség történetében sokkal nagyobb jelentősége lett, mint akár a Sionnak, a melyen hajdan Dávid vára állott, akár a Móriáhnak, a melyre Salamon templomot épitett. Azon az alacsony halmon állitották fel a keresztfát, a melyen Jézusnak hosszú haldoklás után meg kellett halnia; arra a halomra irányozza a mai ünnep a keresztyén világ figyelmét. És ha mi is erre irányozzuk most figyelmünket, ha mi is a haldokló Messiásra forditjuk tekintetünket, éreznünk kell, hogy

1. Elszomorit szenvedése,
2. Meghat szeretete, de
3. Megnyugtat végszava.

I.

„Vivén Jézus az ő keresztfáját, kiére az úgynevezett koponya-helyre, mely héberül Golgothának mondatik, a hol megfeszité őt“. Az evangyéliom ezen rövid szavait részleteznünk kell, hogy fogalmunk legyen jelentésük borzasztó voltáról. Részletezés nélkül úgy tetszhetnék, mintha nem mondanának nagyon sokat, különösen azért, mert sokszor hallottuk azokat s igazi jelentésük felől nem igen gondolkoztunk. A puszta rövid elbeszélés szelidebbeknek tünteti fel azon órákat, úgy hogy ezredrésznyire se gyakorolnak lelkünkre olyan megrázó hatást, mintha közvetlen tanúi lettünk volna.

Hiszen közönségesen azt tapasztaljuk, hogyha valaki pl. csatákról hall, vagy olvas, nem valami nagyon borzad tőlük, sőt nem ritkán még élvezetet talál az elbeszélések hallgatásában vagy olvasásában; de menjen csak ki a csatatérre, s nézze meg, mi van ott valóban, nézze meg a megcsonkitott, temetetlenül fekvő testeket, az eltorzult, vérrel, porral fedett arczokat, hallgassa a tehetetlen sebesültek szánalomra inditó nyögését vagy rémes halálhörgését, akkor majd tudja mennyi borzasztóság van a sokszor magasztalt csatákhoz kapcsolva, s elszorult szivvel menekül az iszonyat azon helyéről.

Az a szomorú csatatér is, a hol Jézus vivta a haláltusát, annál iszonyúbbnak látszik, minél nagyobb részletességgel vizsgáljuk. Az erőszakos halál magában véve is borzasztó, hát még mikor nem is egyszerre, hanem hosszú kinzással veszik el valakinek életét! Pedig a keresztrefeszités ilyen volt. Azok a szerencsétlenek, a kiket kereszthalálra itélt a régi kegyetlen igazságszolgáltatás, néha két napig is elkinlódtak, kitéve a nap forró sugarainak, a melyek csaknem elviselhetlen fájdalmat okoztak nekik, gyötörtetve olthatatlan szomjúságtól, és igen erős láztól, a mely miatt vérük égett, mintha minden cseppje lobogó láng lett volna, és az volt rájuk a legna-

gyobb jótétemény, ha elvesztették eszméletüket. Ime ezt jelenti az a rövid szó: „megfeszíték őt“.

Hogyne kellene hát elszomorodva, sőt megrendülve gondolnunk olyan eseményre, a melyhez ennyi borzasztóság van fűzve! Hogyne szomoritana el különösen Jézusnak ilynemű szenvedése, a ki soha senkinek szenvedést nem okozott, sőt legelkeseredettebb ellenségeinek is javát óhajtotta!

Az a félrevezetett tömeg, a mely bőszülten kivánta az ő halálát, szomorú bizonyitványát adta vadságának, kegyetlenségének, és a mi némi mentségére szolgált, hogy t. i. „nem tudta mit cselekszik“, ez is elvakultságról, meggondolatlanságról tanúskodik! Mi mindannyian önkénytelenül is úgy érezzük, hogy szinte szeretnénk, ha ez nem történt volna és elszomorit, hogy mégis megtörtént!

Azonban ez a szomorúság ösztönözzön minket, kegyes hivek! legalább arra, hogy mi soha se okozzunk másoknak szenvedéseket, s ez által bizonyitsuk be, hogy sokkal jobbak akarunk lenni annál az elvakult népnél, a a mely hosszú kinzással ölte meg az emberiség legnagyobb jóltevőjét! És ha van bennünk nyerseség — a minthogy kétségkivül van! — ne az vezessen bennünket, hanem a józan belátás és igazságérzet; és ha meggondolatlanságra sarkalnak szilaj indulataink, iparkodjunk rajtuk uralkodni és semmi szenvedély hatása alatt se felejtkezzünk el magunkról annyira, hogy az legyen tetteink magyarázata: „nem tudják mit cselekesznek!“ Ha erre ösztönöz bennünket az a szomorúság, a melyet Jézus szenvedéseinek meggondolása ma szivünkben felkelt, akkor gyászünneplésünknek nyomot hagyó hatása lesz életünkre is!

Azonban mig Jézus szenvedése elszomorit, addig

II.

szeretete meghat bennünket. „Jézus látván az ő anyját és az ott álló tanitványt, a kit szeretett, azt mondja az ő anyjának: Asszony imhol a te fiad! azután meg a tanitványnak mondja: imhol a te anyád! És ez órától fogva a tanitvány az ő házába fogadá azt“. Milyen szép részlet ez abból a szomorú történetből! Az anya fiát siratta, a kit szivének egész erejéből szeretett; a tanitvány meste-

rét gyászolta, a kit tisztelt, csudált őszintén, igazán; mind a ketten sajgó fájdalommal szemlélték a végtelenül szomorú látványt, s még se kivántak szemléletétől szabadulni.

Velük nem törődött senki, fájdalmuk iránt nem érdeklődött senki, csak a nagy szenvedő értette azt meg s akarta némileg enyhiteni az által, hogy egymásra utalta őket. Bánatuk, fájdalmuk közös, viseljék hát közösen, hogy könnyebben elviselhessék! Ezért mondá: „imhol a te fiad! — imhol a te anyád!“ — én elhagylak benneteket, de azért ne érezzétek magatokat egészen elhagyatva; szeressétek egymást, a mint én szerettelek titeket!

És ők szentnek tartották utolsó óhajtását! A tanitvány házába fogadá a bánatos anyát s fia helyett fia iparkodott lenni!

Mily megható Jézusnak ezen figyelmes gondoskodása az övéiről! Mily szembeszökő ellentétet képez szeretete környezetének rideg önzésével, szivtelen egykedvűségével!

Körülötte mindenki leginkább magára gondolt. A zsidók főpapjai kifogást tettek a felirás ellen, mert abban nemzeti büszkeségüket látták megsértve. Pilátus meg, részint mivel gyűlölte a zsidókat és szándékosan is boszantani akarta, részint pedig, hogy se következetlennek, se könnyen engedőnek ne lássék, ridegen visszautasitotta kivánságukat, azt mondván: „a mit megirtam, megirtam!“ A katonák pedig rögtön osztozkodni kezdettek az áldozat ruháin, és köntösére sorsot vetettek. Szóval a kik ott voltak, mind csak magukra gondoltak, hogy büszkeségük, tekintélyük vagy alacsony érdekük csorbát ne szenvedjen és egyik se törődött a másikkal.

Csak a szenvedő, borzasztóan szenvedő Messiás gondolt akkor is az övéire; csak az ő figyelmét nem vette teljesen igénybe a saját sorsa. Mily végtelenül nagy lehetett az a szeretet, a mely még ilyen pillanatokban is *másokról* gondoskodott: mily végtelenül nemes az a szív, a melynek utolsó dobbanásai is *másoknak* voltak szentelve! Oh! a ki tudja, mennyivel követelőbben igénybe szokta venni az ember figyelmét a maga fájdalma, mint egyebeké, az néma csudálattal bámulja a haldokló Krisz-

tus szeretetét, hogy feledve a saját óriási szenvedéseit, mások kisebb fájdalmát iparkodott enyhiteni! A kiben van érző sziv, lehetetlen mély meghatottság nélkül gondolnia, ennyi szivjóságra, ily isteni szeretetre!

Hasson is ez meg bennünket, s kapcsolja össze sziveinket még jobban azokkal, a kiket isteni és emberi törvények szerint szeretnünk kell! Nekünk is, a kik utolsó óráinak emlékét ünnepeljük, azt akarja ő most ismét mondani: „imhol a te anyád! imhol a te fiad, testvéred, rokonod, barátod, embertársad, szeressétek egymást, a mint én szerettelek titeket s ezen kivül senkinek semmivel ne tartozzatok!“

Csak ha megértjük a mostani gyászünnep ezen szivnemesitő jelentőségét, csak ha meghatottságunk által valóban erősebb lesz szeretetünk és szorosabb egymással való összeköttetésünk, akkor lesz ünneplésünknek reánk jó hatása.

De azt mondottuk végre

III.

hogy megnyugtat bennünket Jézusnak végszava.

Ez a végső szó az volt: „elvégeztetett!“ S mikor ezt kimondá, „lehajtván fejét, kibocsátá lelkét“. Szinte jól esik végre hallanunk, hogy a szomorú történet véget ért! A méltatlanság véres áldozata, ott volt ugyan még a kivégzés szinhelyén, de nem érezte többé se azt a szorongó aggodalmat, a mely a nehéz órákban kinozni szokta a halandók szivét, se azt a bóditó fájdalmat, a melyet testi szenvedése okozott. Elvégeztetett, megszűnt az reá nézve! A fájdalom vihara addig tombolt, mig kitombolta magát, s utána szélcsend lett — a halálnak szélcsendje! Az Isten akarata kivette őt végre az emberek kezéből! S mi, a kik szomorú meghatottsággal szemléltük haldoklását, mintegy megkönnyebbülten gondolunk arra a pillanatra, midőn szenvedése elvégződött s ő lehajthatta fejét a végső nyugalomra.

Elvégeztetett akkor a munka is, a mely reá volt bizva, s a mely sok küzdelemmel járt, de kiszámithatlan áldásokat is szerzett a világnak. Ő maga igy jelelte meg életfeladatát (Ján. 18: 37.) *„én azért születtem és azért*

jöttem a világra, hogy bizonyságot teggek az igazságról!“ S miután ezen czélnak szentelte életét, miután rettenthetlenül hirdette az igazságot szóval, tettel, és bizonyságot tett mellette tanitásával és életével, a legutolsó, legnehezebb bizonyságot is letette mellette, mikor a világ gyűlölete s kegyetlen hatalmaskodása daczára is hű maradt ahhoz mindvégig! Igy bizonyitotta be, mily mélyen lelkébe voltak gyökerezve azon igazságok, a melyeket hirdetett, hogy inkább meg tudott válni életétől, mint lelkének erős meggyőződésétől! Többet nem tehetett, mert megtett mindent — elvégzé a munkát, melyet az Atya reábizott. Ezzel győzé meg a világot arról, hogy ő, ki igy tudott élni s igy tudott meghalni, csupán a jó ügy szolgálatában állhatott, a mint meggyőzé a haldoklását szemlélő pogány századost, hogy bizony Isten fia volt ez!

Halálával keltett ő igazi érdeklődést annak megvizsgálására és megismerésére, a mit tanitott; halálával biztositotta élete munkásságának sikerét. Ezért nyugtathat meg bennünket végső szava: „elvégeztetett!“ Diadalkiáltás volt ez, s azt jelentette, hogy ő meggyőzte a világot, nem azért, hogy elnyomja, hanem hogy fölemelje; nem azért, hogy megölje, hanem hogy éltesse; nem azért, hogy elkárhoztassa, hanem hogy üdvözitse.

Mi, késő nemzedék, tapasztalhatjuk azt! És ha mégis gyászünnepnek tekintjük a mai napot, ha meghatottsággal emlékezünk is meg az ártatlanság szenvedéséről és haláláról, ünneplésünk végső hatása mégse lehangoló, hanem lelkesitő és megnyugtató. Keltsen is az bennünk lelkesedést Krisztus tanitásának követésére, és serkentsen bennünket megnyugvásra az örök Isten akaratán és végzésein. Amen.

Éder József.

Halotti beszéd.

Özv. Gosztonyi Lajosné, szül. Triangi Jozefa grófnő sirjánál. 1885. márcz. 9.

A vallás, e hű dajka, elzengte immár gyengéden altató dalát, s a csendesen szendergő mögött, hogy édes álmát semmi földi zaj ne háboritsa, készül bezárulni a

nagysorsú ajtó, a sir. Nehány pillanat még, s kit életében oly odaadó ragaszkodással környezett a gyermeki szeretet, oly gyöngéd figyelemmel gondozott a gyermeki hűség: az édes jó anyát örökre el, örökre itt hagyják övéi, testét a sir hű gondjaira bizva, lelkét Isten üdvözitő kegyelmébe ajánlva.

De ne, ne menjetek még, — maradjatok még kevés ideig a drága hamvak mellett, s engedjétek, hogy a hála, mely eddig szerényen vonta meg magát s csak titkon hullatá könyeit, az utolsó pillanatban hadd lépjen a sir elé, hadd tegye rá koszorúját a koporsóra, — s öntözze meg azt a legdrágább kenettel — könyeivel. Ez a köny oly jogos e sirnál, ez a hálakoszorú annyira megilleti e sirnak új lakóját. Hiszen ő nemcsak a gyászoló úri családnak volt boldogitó őrangyala, de jóltevő angyalát ismerte benne ez egész község, e községnek minden lakója. Mindenfelé, mindenkire szórja a nap jótékony sugarait, s nincs ki a sugárözönből ne merithetne magának, — kinek fény kell: fényt, kinek melegre van szüksége: meleget. Jótékony nap volt ő e községben, kinek volt üditő melege — fénye — világa mindenki számára, — mert hiszen tudja a jó Isten, tudjuk mindnyájan, hogy nem volt szegény, nem volt beteg vagy nyomorult, ki nála segélyt, nála menedéket bátran ne kereshetett, biztosan nem talált volna. Ezért a mi könyűnk oly jogos e sirnál, ezért a mi hálánk annyira megilleti e sir új lakóját.

Engedjétek meg, hadd tegyük rá koszorúnkat a koporsóra s hogy annál ékesebb legyen, hadd hullassuk rá a legtisztább gyémántszemeket, hálás szivünk ragyogó könycseppjeit. Hervatag e koszorú, mint a test, mely fölött helyet kér magának, — s csak némán hirdetője annak az érzésnek, mely nyujtja és adja: de én hiszem, hogy a megdicsőült lélek látja őszinte hálánkat, kedvesen fogadja egyszerű koszorúnkat, és midőn örökre távozik, minékünk is, e községnek, e község minden lakójának szól a bucsúszó: Isten hozzátok, Isten veletek!

Kiket életében annyira szeretett: kedves gyermekei, gyászoló úri család, úri rokonok, s ti mindnyájan, kikkel jóságát érezteté, látjátok-e áldó tekintetét, melyet utoljára

rátok vet, s melynek értelme ez: „tudom, hogy az én orczámat nem látja többé közűletek egy sem, — azért Isten hozzátok, Isten veletek! Halljátok-e a bucsúszót, melyet a távozó lélek szellemhangokon suttog felétek, — halljátok-e a hatytyúdalt, melynek kezdete: Isten hozzátok! végezete: Isten veletek!

Isten veletek! a hosszú szép ősz végén, a tél kietlen napjai elől messze távozó, jobb hazába költöző vándormadárnak a magasból aláhangzó szomorú kiáltása. — Kiáltsuk utánna mi is: Isten hozzád! Isten veled!

Isten veled! Béke lengjen siri álmidon, üdv kisérjen égi útadon! Amen.

Földvári László,
váczhartyáni ref. lelkész.

Jegyzet. A boldogult grófnő róm. kath., — a Gosztonyi-család evang. — s a község, melynek másfél század óta nemcsak földesura, de valódi jóltevője is, — ref. vallású levén: a gyászoló úri család, s különösen annak emelkedett lelkű feje Méltóságos Gosztonyi János kir. kamarás kivánságára a róm. kath. jellegű halotti szertartás végződése, s a csomádi evang. lelkész oratiója után mondatott e rövid siri beszéd. F. L.

A lelkipásztor közönséges beszélgetése.

(Spurgeon C. H. „Lectures to my Students“ cz. művéből.)
(Folytatás és vége.)

Kezdő lelkészek s általában mindenek ha társaságban vannak, vigyázzanak, nehogy egészen ők tegyék be a garast.. Kétségnélkül minősitve vannak erre kitűnően tanitási képességök s kifejezési készségök által; de emlékezni kell nekik arra, hogy nem szeretnek az emberek folyton tanittatni s szeretik ha a beszéd sora néha rájok is kerül. Van ember, kinek semmi sem tetszik úgy, mintha kihagyjuk beszélni, s lehet, hogy ez javára is szolgál.

Egyszer én egy estélyen találkoztam egy úrral, ki azon megtiszteltetésben részesitett, hogy azt mondá rólam, hogy én egy igen kellemes társalgó vagyok s rendkivül tanitó. S én mégis nem habozom megvallani, hogy egész vele létem alatt alig szóltam két szót, hanem csak engedtem őt beszélni. Türelmemmel megnyertem az ő jó véleményét, és azon előnyt, hogy egy más alkalommal már én is beszélhettem neki. Valamint nincs jogunk egy asztalnál mindent megenni; úgy nincs is mindig beszélni. Nem szabad magunkat nagyságos Ékesszóló úrnak képzelni, ki előtt

még egy kutyának sem szabad száját felnyitni. Nem, hadd hordja elő mindenki az ő tárházából azt a mi ott van s úgy annál jobban fognak emlékezni azon istenes szavakra, melyekkel alkalmasnak látják önök megfűszerezni a társalgást.

Van bizonyos társaság, hová önök menni fognak s különösen mikor először foglalnak el valamely eklézsiát — hol mindenki félő tisztelettel bámul az önök jelenléte méltósága előtt és sok vendéget hivnak, mert az új pap ott leend. Az ilyen állapot emlékeztet engem egy vatikáni hires szoborra.. Az egy kis szobában van felállitva s egy függöny fedi, mit mikor felhúznak.. ime ki áll ott? a nagy Apolló.. Ha az az önök végzete, hogy legyenek a kis társaság Apollója, hát vessenek véget minél előbb ennek a helyzetnek. Ha én lennék az az Apolló én lelépnék arról az emelvényről s kezet fognék minden körültemlevővel. Legokosabban teszik önök is, ha hasonlóul cselekesznek, mert az ilyen sok zaj semmiért-féle jelenet előbb-utóbb véget ér s azért legjobb ha magok szakitják félbe azt. A hősök imádása egy faja a bálványimádásnak s ezt nem szabad elősegitenünk. A hősök jól teszik, ha mint az apostolok, mikor előttök leborultak s imádni akarták őket Lisztrában a nép közé futnak s teljes erejökből kiáltják; „Férfiak! atyámfiai miért teszitek ezt, hiszen mi is olyanok vagyunk, mi ti. A lelkészek úgy is nem soká vihetik ezt a dolgot, mert az ő bolondos imádóik előbb-utóbb ellenök fordulnak s ha halálra is nem kövezik őket, de üldözőik s megvetőik fognak lenni.

De a mig azt mondom, hogy ne beszéljenek mindig s ne játszanak holmi csacska szerepet, addig azt is mondom, hogy ne legyenek egész némák, mert a szerint itélik meg önöket s lelkipásztorságukat, a miben látják önöket úgy magán, mint nyilvános beszédeikben. Sok ifjú pap elrontotta már az ő katedrai működését azáltal, hogy nagyon kotnyeles volt a szalonban, s elveszité minden reményét arra, hogy jót tehessen részint az ő ostobasága, részint pedig a társaságban való csapdasága miatt. De ne legyenek holmi lelketlen tuskók sem. Antverpenben láttam én egyszer egy komédiát, a mely előtt nagy dobokkal s erősen szinezett képekkel hirdették, hogy ott egy rendkivüli nagy csuda látható négy krajczárért... egy megkövült emberfej. Én nem érdemesitettem ezt négy krajczárra, mert hisz ingyen is láttam én már sok megkövesült fejet és pedig szószéken és szó-

széken kivül, — élettelen, gondatlan, semmi közérzékkel nem biró embereket és pedig azon lehető legmagasabb hivatalban, mit ember csak elfoglalhat. Próbálni kell a társalgást hasznos czélra forditani. Legyenek nyájasak és vidámak, de igyekezzenek azon is, hogy elérjenek valamit. Miért vágnák önök a szelet vagy szántanak kősziklát? Vegyék azt fontolóra, hogy önök bizonyos mérvben felelősek azon társalgásért, mely körülöttök folyik, mert önöket rendesen annyira megbecsülik, hogy önök lehetnek a társalgás vezetői. Tereljék azért azt jó irányban és pedig erőszak és sértés nélkül. Tartsd a vonat forduló pontjait jó rendben s úgy a vonat haladni fog, megy minden zökkenés nélkül.

Legyenek készek az adott alkalmat ügyesen felhasználni s vezessék a társalgást észrevétlenül a kivánt nyomra. Ha önök egész szivvel és lélekkel törekesznek erre, úgy könnyen megy ez, főleg ha imádkoznak is vezetésért. Sohasem fogom elfeledni, hogy egy szomjas ember hogyan kért tőlem egyszer valamit.

Látva hogy tol egy kis erszényt egy nagy talicskán, azt mondtam neki: „az igen különösnek látszik, hogy ön ily kis terhet ily nehéz talyigán hord". „Bizony az egy kicsit különös dolog is — mondá ő megállva s szemem közé nézve, — de hát találkoztam én ma ennél még különösebb dologgal is;.. egész áldott nap járok igy egész megizzadva s nem találtam még egy embert, ki úgy nézett volna ki mint ön — hogy fizet nekem egy üveg sört".

Én úgy itélem, hogy ez a társalgás igen ügyesen volt vezetve s nekünk egy hasonlithatlanul jobb tárgygyal a mi elménken, szükség, hogy ép oly ügyesen bevezessük a beszéd tárgyába azt, a mi szivünket nyomja. Volt valami könnyedség ezen úr modorában, a mi valóban irigylendő tőle, mert én nem találtam korántsem oly könnyűnek az átmenetelt az én kérdésemről az ő tárgyára. De mégis .. ha én is gondolkoztam volna oly sokat arról, hogy hogyan tehetek én vele valami jót, mint a hogy ő gondolkozott arról, hogy hogyan kapjon tőlem egy kis italt; én meg vagyok győződve arról, hogy nékem is sikerült volna tárgyamra ily ügyesen rátérni. Ha mi mindenáron meg akarunk valakit téríteni, úgy azon czélból kell beszélnünk mindig .. asztalnál úgy mint a kút szélénél, s tengerparton úgy mint a mezőn, mint a mi urunk is tette.

Egy szent beszélgető az Ur Jézus érdekében lehet ép oly áldásos, mint egy hithű prédikátor. Törekedjenek kitűnőségre

mindkét gyakorlatban s ha a Szentlelket segitségül hivják, elfogják önök érni czéljokat.

Itt egy szabályt állitok fel, mire ugyan azt hiszem, hogy azon tisztelendő testvéreimnek, kiknek most beszélek, sohasem lesz szükségök. „Ne legyenek a gazdagok asztalai gyakori látogatói, azért hogy behizelegjék magokat azok kegyeibe, és soha se tegyék magokat holmi estélyeken s mulatságokon lóggóknak.. Mik önök, hogy holmi ugri-füles kiséretei legyenek valami gazdag embernek, mig az Úrnak szegényei s beteg népe s eltévedt juha kivánva kivánják önöket? Feláldozni a tanulót a szalonnak.. halálos vétség. Keresni az embereket, leskelődni mintegy utánnok, hogy templompadjaikat megtölthessék, egy oly lealázkodás, minek nem kell az embernek magát alávetni. Beteges jelenség az, mikor látjuk, hogy némely pap úgy futkos egy-egy gazdag körül, mint a sasok holmi dögteve körül.

Gyengéd maró gúnynyal teljes volt az a hires levél, mit egy idős s igen kedvelt pap irt az ő fijához, annak hivatalba igtattatása alkalmával, melyből azt hiszem nem lesz érdektelen a következő, tárgyunkat illető kivonat: „Különösen vigyázz azon személyekre, főleg ha jómódúak és befolyásosak, kik városodba jönnek, látogasd meg azokat s próbáld megnyerni szalonjoknak szentelt odaadásod által ügyednek. Igy szolgálhatod leghatásosabban a Mester érdekét. Az emberek szeretik ha utánnok néznek s egy hosszú élet tapasztalata erősiti azon meggyőződésemet, hogy a szószék hatalma elenyésző csekély a vizitszobáéhoz képest. Nekünk utánoznunk és szentesitenünk kell — ima s Isten igéje által — a Jézsuitáknak gyakorlatát, kik nem annyira a szószék, mint a vizitszoba által haladtak előre. A vizitszobában találkozni lehet lassanként az emberek minden magános eszméivel is. A szószék, bár Istennek hatalma — mégis nem a legtetszősebb hely... a szalon... a szalon az, mi valamit ér, s ha egy pap jó szónok, nem ér el vele annyi eredményt, mintha az tökéletes társalgó. Mivelt társaságban különösen, nincs semmi hatása az embernek, ha csak nem finom gentleman. (Én is azt mondom, legyenek önök teljes művelt emberek. Lord Schaftesbury azt irja Pálról, hogy az egy tökéletes, finom ember volt.) S én nagyon szivedre kötöm — szól tovább a levél — légy finom ember. S ezt nemcsak úgy mondom, hanem azért, mert teljes meggyőződésem, hogy ez az egyetlen út, melyen megnyerhetjük a fel-

gazdagodott középosztályt. Meg kell mutatnunk, hogy a mi vallásunk a szép érzéknek s jó izlésnek a vallása s nem helyeseljük a heves felizgatásokat és erős ingerléseket. Oh kedves gyermekem, ha hasznos akarsz lenni, imádkozzál gyakran a te szobádban, hogy lehess „alkalmazkodó". Ha azt kérdeznéd mi legelső kötelességed, azt mondanám .. Légy alkalmazkodó ... Mi a második? Légy alkalmazkodó ... Mi a harmadik? Légy alkalmazkodó" stb.

Azok a kik emlékeznek a mi 50 esztendővel ezelőtt élt papságunkra, mindjárt észrevehetik ezen satira élét. Ez a szokás azonban igen szelidült s én félek, hogy most meg majd más túlságba estünk.

Minden valószinűség szerint a beszélgetés néha ellentmondásba sodor.. megesik hogy néha nem értünk valakivel egyet. S ezen lejtőn már sok jó ember elesett. Az értelmes pap igen finom az érvelésben. Neki tudnia kell mindenek felett, hogy nincs erő a hevességben s hatalom a haragos beszédben. Egyszer Calcuttában egy nagy tömeg közepett, hol egy keresztyén missionarius vitatkozott egy braminnal, egy pogány is jelen volt s igy szólt: „Én tudom, hogy kinek nincs igaza, bár nem értem is őket.. annak ki először elveszti a mérsékletét. A legtöbb embernél, ez a legbiztosabb út a megitélésre.

A néppel való vitatkozást kerüljék. Mondják meg véleményöket s engedjék, hagy mondják meg ők is a magukét. Ha önök látják, hogy egy bot el van törve s a népnek meg akarják mutatni, legjobb mellétenni egy másikat, a mi nincs eltörve. S ez elég. De ha mégis vitatkozásba sodortatnak, használjanak igen erős érveket s igen gyengéd szavakat.

Legtöbb esetben nem lehet meggyőzni valakit érvei tönkretételével, de meglehet győzni azáltal, hogy megnyerjük rokonszenvét. A mult napokban nekem egypár csizmát kellett rendelnem s bár igen megparancsoltam annak a mesternek, hogy olyan nagyra csinálja, mint egy hajó s mégis szűk lett s kinlódnom kellett egy darabig a felhúzásával. Mikor igy már egy jó darabig járva-kelve kinlódtam, egy barátom ád egy kis „federvajsz"-ot s a csizma azonnal feljött. Csodálatos hatása van annak a federvajsznak. Uraim! valamikor csak társaságba mennek, vigyenek magukkal mindig egy kis federvajszot, a keresztyén kedvesség egy kis csomagját s hamar fogják érezni annak jó hatását.

Végre a papnak erősnek kell lenni elveiben, merésznek ál-

litásaiban s védni kell azokat minden társaságban egész képességével. Ha egy szép alkalom kinálkozik, vagy maga teremtett ilyet, használja fel azt gyorsan. Beszéljen elveiben erősen, hangjában komolysággal s szivében érzéssel — úgy mint erős ember — s adjon hálát Istennek ezen kiváltságáért.

Hallgatni nem szabad! A spiritualisták legbolondabb regényei, a reformerek legvadabb álmai, a frivol világ leghaszontalanabb hazugságai s a helység legutolsó pletykái meghallgattatnak... és Krisztus ne hallgattatnék s ne beszélnénk az ő szerelméről, tartva attól, hogy talán alkalmatlankodással vagy szenteskedéssel vádoltatnánk.. Hát a vallás annyira el volna ítélve s a legszebb s legsikeresebb thema annyira kitiltva.. Ha ez szabálya bizonyos társaságnak, mi ehhez nem szabhatjuk magunkat s ha meg nem törhetjük, magára hagyjuk azt, mint az emberek a bélpoklos házat. Mi nem akarunk szájkosarat hordani s nincs is ok reá, hogy miért? Olyan helyre nem fogunk menni, hová a mi Mesterünket nem vihetjük magunkkal. Mig mások szabadságot vesznek maguknak vétkezni, mi ne vegyünk szabadságot magunknak azokat inteni s megfeddeni?

Rendes társalgásunk bölcsen használva, hatalmas eszköz lehet némelyek javára. Gondolatok egész folyama indulhat egyetlen odavetett mondatból, melyek azon személyek megtérítésére vezethetnek, kiket beszédünk soha sem ért volna el másként.

S most egygyel berekesztem. Reménylem, hogy mi sohase fogunk — sem magán társalgásunkban, sem pedig a szószéken, oly kedves emberek lenni, kiknek feladatuk semmi más, minthogy jó hangulatban tartsák környezetüket, s a kik sohasem óhajtanak kellemetlenséget okozni másnak, bármilyen istentelen is az ő életök. Az ilyenek ki- és bemennek az ő hallgatóik között s megnevettetik őket mikor sirni kellene velök s asztaloknál dőzsölnek, mikor inteni kellene őket, hogy távoztassák el az Isten leendő haragját? Ezek olyanok mint az amerikai vészharang, mely nem kelti fel az embert, ha csak jogositványt nem ád arra.

Vessünk necsak jó tisztességes földbe, de vessünk a kőszikla és útfélre is s majd a nagy napon vigan aratjuk az érett gabonát. Adja Isten, hogy az a kenyér, mit a vizek mellé vetünk időn kivül, adott körülmények között, sok napok mulva megtaláltassék.

Szalay József,
nagybecskereki reform. lelkipásztor.

Temetési szertartásaink.

Sokszor megbeszélt dologról akarok irni. Sokszor megbeszéltről, de a mely még azért nincs eléggé megbeszélve, mert a sok különféle vélemény és inditvány még mindeddig csak papiroson maradt. Pedig itt volna az idő egyszer már tenni is valamit. Értem temetési szertartásainkat.

A mult télen a mint egy temetésről nagy fáradtan hazaérkeztem, betoppant hozzám három kollégám. Mind a három más vidékről. Fiaikat vitték haza a szomszéd gymnasiumból a karácsoni vákáczióra s engem mint hajdani tanulótársukat egy füst alatt meglátogattak. A kedélyesen eltöltött órák alatt sok mindenféléről folyt a beszéd, azonban legtöbbet foglalkoztuuk az egyházi ügyekkel. (És ez igen jó jel, nagy haladás – szokta mondani a szomszéd esperes urambátyám — ha négy pap összetalálkozván, tarokkozás helyett eszméket cserél.)

A sok mindenféle között beszélgettünk a mi prot., de különösen ev. reform. temetési szertartásainkról is, s mind a négyen megegyeztünk abban, hogy nálunk e tekintetben a legnagyobb különféleség uralkodik, hogy csak mi négyen is, bár ugyanazon egyházkerületben vagyunk, eltérünk egymástól a temetési szertartásoknál, — hogy valóban valahány ház annyi szokás; holott pedig épen a temetés — már mint ilyen is — megkivánná a szükséges decorumot.

Nálunk nemcsak hogy egy egész egyházkerületben, — de még egy és ugyanazon egyházmegyében sincs egyformaság a temetési szertartások körül. Egyik faluban igy — a másikban amúgy temetnek.

A legelső és legnagyobb baj a mi temetéseinknél az, hogy ha a gyászoló felek úgy akarják, mellőzhetik a papi functiót. Már pedig ez nem jól van. Mi papok vesszük be az embert a szent keresztség által az egyház kebelébe; mi confirmáljuk; mi részesitjük az úrvacsorában; mi kötjük s áldjuk meg házassági szövetségét; bajaiban tanácsoljuk, betegágyában vigasztaljuk; szóval, élete minden jelentékenyebb mozzanatában a mi kötelességünk mellette állani; — nem viszás dolog-e hát az, hogy a földi lét határvonalán a koporsó, a sir mellett nincs ott pap; — nem viszás dolog-e az, hogy épen ott nem hangzik az Úr szolgájának vigasztaló beszéde, a hol arra a legnagyobb mértékben szükség volna!

Szerintem a mi fejeinknek kellene szigorúan intézkedniök arról, hogy egyetlenegy temetés se történhessék meg a pap jelenléte nélkül. Legyen ott a pap minden koporsónál, kicsinynél, nagynál, szegénynél, gazdagnál, s legalább egy rövid imával, áldással bocsássa el az elhunytat az élők földéről. Igaz, hogy ez kissé kényelmetlen dolog. Esőben, hóban, sárban, fagyban, szélben egészséget koczkáztatni! Igen, — de hát akkor a midőn a gyászoló fél kívánja beszédünket, kiséretünket, nem kötelességünk-e elmenni?

De tekintsük meg a dolgot más oldalról is. Én azt hiszem, sehol sincs akkora terünk, annyi alkalmunk hiveink lelkére hatni, mint a koporsónál. Itt a szivek sokkal fogékonyabbak az elhintett magvak befogadására, mint az élet rendes körülményei között. Nagyon természetes azonban, hogy beszédünknek nem a holtat egekig magasztaló dicsériának kell lennie, — hanem a szó legnemesebb értelmében vett tanításnak, vigasztalásnak.

A mi vidékünkön a következő temetési szertartások vannak gyakorlatban: Ha csecsemő hal meg, — azt eltemeti a tanító énekszóval; ha 8—16 éves gyermek vagy ifjú hal meg, a felett a tanító mond a háznál bucsúztatót, — s csak nagy ritkán veszik igénybe a pap funktióját; idősebbeknél, öregeknél, családos, férjes, nős egyéneknél már együttesen van prédikáczió, vagy gyászbeszéd, és a tanító bucsúztatója. Az én egyházamban a predikácziós halottak temetésénél — emberemlékezet óta — az volt a gyakorlat, hogy a tanító elment a házhoz, ott elénekelte, elbucsúztatta a halottat, — aztán kivitték a temetőbe, eltemették, — s akkor kettős harangszóra bejön a kiséret a templomba, s a pap kényelmesen besétálva a múzeumból a templomba, prédikácziót mondott. Igaz ugyan, hogy ez a papra nézve nagyon kényelmes volt; de lelki haszon vajmi kevés járt vele. A temetőből a kiséret legnagyobb része szétoszlott, hazament s csak a legközelebbi rokonok hallgatták meg a prédikácziót. És ez nagyon is természetes volt. A bucsúztató eléggé megrikatta a publikumot, — a kikisérés meg eléggé kifárasztotta; nem igen volt tehát kedve a kiséretnek — kivált rosz, kellemetlen időben — még a prédikácziót is végighallgatni a hideg templomban. — Én e viszás gyakorlatot megszüntettem. Behoztam azt a szokást, hogy elmegyek a halottas házhoz, s ott mondok gyászbeszédet. Eleinte kissé nehezen ment, — de már most egészen általánossá lett az ilyen szertartás. Hallgatóim belátták, hogy én egyenesen az ő épülésükért mondottam le saját

kényelmemről, — s ugyanazért a stóláért kettős terhet vettem magamra. Minden temetésnél nagy közönség előtt beszélek, s van alkalmam a tanitásra. E mellett aztán magától megszűnt az az ósdi szokás is, hogy felolvassam a halott biografiáját, s rokonainak hosszú névsorát.

E kis kitérés után nézzük meg a különféle szokásokat, a melyek gyakorlatban vannak.

Egyik helyen a háznál csak a tanitó fungál énekszóval, bucsúszavával; a pap functiója egyedül a templomi prédikálásra szoritkozik.

A másik helyen elmegy a pap a házhoz s ott mond beszédet, de már a temetőbe nem kiséri ki a halottat.

A harmadik helyen elmegy a házhoz, s kimegy a temetőbe is.

A negyedik helyen elmegy a házhoz, a temetőbe, s még azután prédikál a templomban.

Az ötödik helyen először prédikál a templomban — s csak aztán megy ki a temetőbe stb. stb.

Kérdem: helyes-e ez a különféleség? Kérdem: nem volna-e már ideje szabályozni ezt a sok viszásságot, s egyöntetűséget hozni be szabályrendeletileg?

A róm. kath. ember az egyenlitő alatt is ugyanazt a kath. temetési szertartást látja és hallja, a mit az északi sarkon. Itt is ott is otthon érzi magát, tudja, látja, érzi, hogy itt is, ott is saját egyházában van; mig a prot. ember már a szomszéd faluban idegennek érzi magát, tájékozatlan, azt sem tudja, hogy az énekszó után bucsúztató következik-e vagy predikáczió, vagy imádság, vagy mind a három, vagy pedig egyik sem, hanem felveszik és viszik a halottat.

Hogy miként kellene temetési szertartásainkat szabályozni, milyen elvek alapján kellene az egyöntetűséget behozni: arra ez alkalommal nem reflektálok. Beszéljük meg ezt a dolgot a papi értekezleteken, egyházmegyéken, egyházi lapjainkban, — s aztán a különféle vélemények meghallgatása után intézkedjenek azok, a kiket az intézkedés joga illet.

Rékai. K.

Különfélék.

Kérdések.

252. A „Protestáns Pap“ f. évi 2-ik számában 46-ik lapon Guggenberger, a 70-ik lapon Rékai L. a 245-ik kérdést fejtegetik. Ezekkel szemben az az igénytelen kérdésem van, hogy az $186^5/_8$. LIII. t.-cz. 15. §-a igy szól: „A házasság előtt született, de az egybekelés által törvényesitett gyermekek vallásos nevelés tekintetében a törvényesen született gyermekekkel egyenlő szabály alatt állanak“. Itt világosan mondatik, hogy „egybekelés által törvényesitett“ tehát nem polgári úton!? Vagy ha ez a 15-ik §. csakis vallásos nevelésre vonatkozik: akkor ez a 15-ik §. felesleges, — teljesen elégséges a következő 16-ik §.

Ha el vagyok maradva a világtól: méltóztassék félredobni jelen firkámat, de én óhajtanék tisztába jönni magammal. *Hernádközi.*

253. Az 1868. évi LIII. t.-cz. 16. §-a törvénytelen gyermekeket a törvényes gyermekekkel egyenlő szabály alá hozza, ha azok az apa által elismertetnek. Minekutánna az igy elismert gyermekek szerintem jogutódok is, s örökösödés esetén a családfával a lelkész szolgál, elégséges-e az anyakönyvbe bejegyezni az apa szóbeli nyilatkozatát, vagy tanúkkal aláirt hiteles bizonyitványt kérjen a lelkész az apától, vagy épen világi forumhoz utasitsa az elismerési nyilatkozat hitelesitése miatt?

254. Ugyanezen törvény 16. §-a értelmében utóbb — tehát a keresztelés után évekkel — elismert törvénytelen gyermekek anyakönyvezésére mi volna a czélszerű intézkedés, hogy mindkét pap ne tarthasson igényt a gyermekekre? *Varga Pál*, káplán.

255. Nagy szórványos gyülekezetben a lelkész nem ismerheti gyülekezetének minden egyes tagját. Egy bizonyos, kath. anyától törvénytelenül születve evang. gyámoktól két éves korától fogva vallásunkban nevelkedve évekig járt az úri vacsorához a gyámszülők s a falubeliek egyhangú bizonysága szerint, de a lelkész tudta nélkül. Az ilyen miféle vallású? Szükséges-e az ilyennek ünnepélyes felvétele egyházunkba? Elég-e csak tudomásul venni a tanúk egyhangú nyilatkozatát? Vagy elegendő, tanúk jelenlétében kiszolgáltatni neki az úri szent vacsorát? Vallása szerintem katholikus. A törvény által előirt lépéseket az áttérésre vonatkozólag meg is tétettük vele, s csakis az utóbbi kérdésekre kivánandó a válasz. *Varga Pál*, káplán.

Irodalom.

A sors játékai. Ily czimű beszély- és rajzgyüjteményre hirdet előfizetést Ács Géza, a sajtó egyik szorgalmas és tehetséges munkása. A kötet megrendelhető Budapesten, VIII. Stáczió-útcza 31. szám. Ára 1 frt.

—

Gyakorlati Bibliamagyarázat. Szakfolyó irat. Megjelenik minden két hóban egyszer. Szerkeszti és kiadja Garzó Gyula. Főmunkatársak: Könyves Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. — VI. évfolyam. Jan.—febr. B.-Gyoma 1886. Előfizetési ár egész évre 4 frt o. é. — Jelen szám tartalma: I. Pál apostol Kolossebeliekhez irott levele. — Magyarázza Seiler Herepei Menyhárt nyomán F. Varga Lajos. II. Függelék.

—

Kétezer magyar népdal zongorára alkalmazva! A „Magyar Dal-Album“ czimű egyetemes magyar népdal-gyűjtemény eddig megjelent öt kötete ezer magyar népdalt foglal magában. Ezen első ezer dal is a n. é. közönséghez intézett többszörös felszólításunkra küldetett be az ország különböző vidékéről s reméljük, miszerint jelenlegi kérelmünk közzététele után, a második ezer dal is rövid idő alatt egybegyül. Felkérünk tehát mindenkit e hazában, hogy a ki csak ismer egy vagy több oly magyar népdalt, a melyek a „Dalalbum“-ban még nem jelentek meg, sziveskedjék azokat egyhangra lehangjegyezni s azok teljes szövegét is leirva, alulirott szerkesztőséghez beküldeni és mi a dallamokat zongorára alkalmazva a „Magyar Dalalbum“-ban, a szöveget pedig a külön megjelenő szövegkönyvben, a „Magyar Daltár“-ban fogjuk közölni. Meg vagyunk győződve, hogy Magyarország minden lelkes fia és lánya készséges örömmel teljesitendi kérelmünket, annyival is inkább, mert ezzel a nemzetiség oltárára áldoz s oly mű létesitéséhez nyújt segédkezet, mely megbecsülhetetlen örök kincse leend a magyarnak. A „Magyar Dal-Album“ szerkesztősége Győrött.

Nyilatkozat.

Idegen tollakkal ékeskedni nem állván szokásomban, kötelességemnek tartom kijelenteni, miszerint a „Protestáns Pap“ legközelebbi füzetében nevem alatt megjelent rövid gyászbeszéd általam csupán elmondatott; (melyik pap nem szorul néha-néha a mások dolgozataira?!?) de Gyöngyösy beszédgyüjteményéből vétetett ki s annak a „Protestáns Pap“ szerkesztőségéhez történt beküldése egy másik beszéd helyett — más dolgozatok között — tévedésből történt, — mit a mult hóban a szerkesztőségnek ki is jelentve, kértem e beszédecskének a közlésből leendő kihagyását; kérelmem azonban késő volt,*) a hiba megtörtént. Errare humanum est. *Bocsor Lajos.*

*) T. kollégánk figyelmeztetése a kézirat tévedésből történt felcserélését illetőleg — későn jött kezeinkhez. Lapunk ekkor már nyomva levén, legjobb akaratunk mellett sem segithettünk a dolgon. Egyébként Bocsor Lajos neve elég garanczia arra nézve, hogy itt csakis tévedés történhetett. Szerkesztő.

Boldogult Csúthy Zsigmond, volt kajdacsi ref. pap hátrahagyott könyvtára.*)

1., 2., 3. szám. Samuelis Werenfelsii, theol. doctoris, ejusdemque in acad. Basiliensi professoris opuscula theologica, philosophica et philologica. Basiliae 1782. Nagy nyolczadrét. 1-ső kötet 414, 2-ik kötet 400, 3-ik kötet 479 lap. Szép bőrkötés. Ára a 3 kötetnek 2 frt.

4. szám. Historia eccl. reformatae in Hungaria et Transilvania, a Frid. Adolpho Lampe. Trajecti ad Rhenum 1728. 4-edrét, gyönyörű pergamen-kötés, 919. lap. Ára 3 frt.

5. szám. Neue Sammlung einiger Predigten. Joh. Ant. Cramer, königl. Dänisch. Hofprediger. Leipzig, 1766. 8-adrét. 7-ik kötet 460, 8-ik kötet 492 lap, egybekötve 1 frt.

6. Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea, in tres partes divisa quarum prima continet curiosas dissertationes physico-mathematicas, altera curiosas ephemerides ac curiosas rerum variarum observationes, tertia diversas synopses chronologicas. Authore P. Martino Szent-Ivany, societatis Jesu sacerdote. 4-edrét. Táblája leszakadva, különben teljes, 438 és 422 lap. Ára 2 frt.

7. szám. Martyrok oszlopa. Szikszay György. Pozsony, 1789. 8-adrét. 485 lap. Ára 1 frt.

8. szám. Rövid summája a ker. vallás igazságainak. Superville Dániel rotterdami prédikátor után Sebők József. Kassán, 1790. 8-adrét. 448 lap.

Ehhez fűzve: Bölcs Salamon utolsó szavai a prédik. k. 12. r. egynehány prédikáczióban Jablonszky Dániel borussiai kir. udv. prédikátor után ford. Sebők József. Kassa, 1792. 8-adrét. 334 lap.

Ugyanehhez fűzve: Kilencz prédikáczió, némely nehezebb értelmű szent irásbeli helyek magyarázata. Sebők József bőcsi prédikátor. Kassa, 1799. 8-adrét. 100 lap, Ára 1 frt 50 kr.

(Folyt. köv.)

*) A boldogult özvegye anyagi körülményei nem engedik, hogy a férje utá reámaradt több száz kötetből álló értékes könyvtárt mint holt tőkét hevertess ezért bizalommal fordul a protestáns papi és tanári karhoz, valamint a régi le dományos könyvek minden kedvelőihez, hogy e jegyzékben közzétett, igen mé ért kelt árak szerinti megrendeléseiket a pénz utalványozása vagy utánvételes küld való megbizás mellett hozzá, özv. Csúthy Zsigmondnéhoz, Kölesdre intézni s kedjenek. A már elkelt vagy lefoglalt könyvek a „Prot. Pap“ következő sz ban mindig jeleztetni fognak. Sz

találnak vala, mert a Mester nélkül gyengék lettek volna a tanitványok. De „*Jézust feltámasztotta Isten*“ (Apost. 2: 32.). S azok, kik újongtag halálakor, kik győzelmüket biztosnak hitték, megrémültek, midőn elhangzott egy ily napon: „*Nincsen itt, mert feltámadott*“ (Mát. 16: 6.). És e szó, mely megrémité Jézus Krisztus elleneit, új erőt, bátorságot öntött a tanitványokba, a gyengék erősek lettek, mert az ige teljesült, Ő „*feltámadott, a mint megmondotta vala*“ (Máté 16: 6.).

Valóban, afiai! hogyha a Krisztus fel nem támadott, hiába kétségnélkül a mi predikálásunk, hiábavaló a ti hitetek is, mert ekkor a bűn, a hitetlenség ellen nincs fegyverünk, az erény az igazság megvalósitására, Isten ügyének diadalra juttatására nincs erőnk.

Krisztus feltámadása győz meg minket arról, hogy a mi isteni az örökéletű, s meggyőzvén ez igazságról erőt ad:

1-ször. A bűnnek legyőzésére és
2-szor. Az erénynek gyakorlására.

Vajha mostani elmélkedésünk ez ünnep méltóságához, magasztosságához illő érzést, elhatározást kelthetne szivünkben, lelkünkben!

I.

Az ember két világot hordoz mintegy magában, afiai! jobban mondva kettős természete van, és e kettős természet folytonosan küzd egymással, a győzelmet mindenik magának akarja megszerezni. E két világ mi bennünk a test és lélek, e kettős természet az érzékiség és szellemünk. Az emberben ép úgy megvan e kettős hatalom között való küzködés, mint magában a nagy világban, a mint ott harczol a jó és rosz, ép úgy az emberben, s valamint csak a világnak azon részecskéjét, azon társadalmat nevezzük egészségesnek, hol a jó diadalt aratott a rosz felett, hol a bűn, a kisértés a bűnre erejét elveszitette: úgy az emberek közül is azok előtt hajlunk meg tisztelettel, azokat nevezzük jó keresztyéneknek, kik nem a testnek, hanem a szellemnek követik törvényeit. A szellem törvényeinek érvényre juttatására kell hát törekednünk, afiai! mert csak

a szellem művei örökbecsűek, ennek van csak örök élete, *„a testi dolgoknak ellenben kevés hasznok van“* (I. Tim. 4: 8.). S annak művei, mint maga a test, semmivé lesznek.

Miért, honnan van mégis hát, afiai! hogy tápláljuk a testet az ő kívánságaiban, jóllehet tudjuk, hogy *„nem lakik a mi testünkben jó“* (Rom. 7: 18.). S hogy *„bünben van az, a ki a testnek kívánságában van“* (Rom. 7: 5.). Az embernek gyarlósága, tehetetlensége, vagy inkább a léleknek erőtelensége adja az uralmat a testnek a mi életünkön. De hiszen mi Krisztuséi vagyunk, afiai! s *„megfeszitettük a testet“* (Gal. 5: 24.), mert tudjuk, hogy *„a test nem veheti Isten országát“* (I. Kor. 15: 50.), s mi pedig Isten országának kivánunk ugy-e itt a földön terjesztői, s majdan örökösei lenni.

Valóban ez kell, hogy minden jó keresztyén életének czélja legyen. Ne engedjük, afiai! elámittatni magunkat a rosznak csábitgatásai, vagy érzékiségünk által, rövid élete van mindannak, mi nem isteni, a mi testi, *„mert a testnek bölcsesége halál, a testnek bölcsesége, ellensége Istennek, mert az Isten törvényének nem enged, azért a kik a testben vannak, nem lehet, hogy kedvesek legyenek Isten előtt“* (Rom. 8: 6—8.). Mi ha bűnt követünk el, ha testi kivánságok szerint élünk, nem mondhatjuk, hogy tudatlanul cselekedtük azt, *„mert Isten az ő fiát elbocsátván a bünért, a bünt kárhoztatván az ö testében“* (Rom. 8: 3.). S mi ezt tudjuk szent könyvünkből és *„a jót tudva, nem cselekedni — bün“* (Jak. 4: 17.).

Ne, óh ne járjunk hát, afiai! mi a bűnösök útján, ne induljunk hitetlenek tanácsán. Kecsegtetve álljon elénk bár a bűn minden gyönyörével, kérkedve mutogassa bár hasznait, állitsa elibünk hiveit mindazon jutalmakkal, melyeket ő adott azoknak, mert követték őtet. Lássuk bár szerencséseknek, kik a bűnnek szolgálatában állanak, fennen kérkedjenek hatalmukkal, vegye körül őket a hozzájuk hasonlóknak hódoló tisztelete, sőt a hatalom előtt meghunnyászkodva, igyekezzenek bár a jók is eltakargatni a bűnt, szépiteni a rútat, jónak mondani a roszat, mi akkor is maradjunk meg a jónak útán, *„mert jobb nyomorúságot szenvedni, mint a bünnek ideig való használ élni“* (Zsid. 11: 25.). Mert

csak ideigvaló a haszon, a gyönyör, az élvezet, a látszó tiszteltetés, mely a bűn által lett megszerezve. „Avagy nézzük meg, afiai! azokat, kik Isten törvénye ellen vétnek, kik bűnt követtek el, azoknak szerencséjök sokáig tartó-e? azok boldogok-e? Oh nem, hisz meg van mondva, hisz bizonyitja az élet oly sok példája, hogy „a bűnnek haszna megszégyeniti az embert“ (Rom. 6: 21.), hogy „annak zsoldja a halál“ (Rom. 7: 5.). Megsemmisül, sokszor nagyon hamar semmisül meg, a bűnön épült hatalom, jóllét, mint semmivé lett azon nagy hatalom, mely bűneinek hódolva az igazságot, az erényt, a szeretetet Jézus Krisztusban halálra adta. Halálra adta, arra kárhoztatta, mert a tiszta erkölcsi elvek, melyeket ő hirdetett, bűnös hatalmának önző czéljaival ellenkeztek, óh de a mit ők keresztre feszitettek, a mily erényeket J. K. keresztre feszittetésével megsemmisithetni véltek, nem maradt az a halálban, nem, mert amaz erények, melyeket Jézus Krisztus hirdetett, melyeket életében megvalósitott, Istentől származtak, a mi pedig isteni, az örök életű, ez tegyen hát bátrakká, erősekké minket az erénynek gyakorlására.

Bátorság; erő kell a jónak, az erénynek gyakorlására, de van honnan erőt, bátorságot meritsünk, afiai! A nap, melynek emlékére ma szentelünk ünnepet, bőséges mértékben nyujtja ezt nekünk, mert „a mi atyánknak Istene megdicsőitette az ő fiát a Jézust“ (Csel. 3: 3.), a mi annyit tesz, hogy diadalra juttatta az erényt és igazságot, hogy tetőpontját elérhette, elérte egykor a szeretet, hogy általa bűneinknek bocsánata lett és hogy általa menetelünk vagyon az atyához. Nem vagyunk hát többé gyengék, mert a mi erőtlenségünk forrása a test megfeszittetett, s nem test, hanem lélek szerint járunk, melynek bölcsessége élet és békesség. (Rom. 8: 6.) Nem vagyunk gyengék, mert a Jézus Krisztus által Isten kegyelme folytán diadalra juttatott erény és igazság van mellettünk, bátrak lehetünk, mert tudjuk, „hogy ha tűrünk, ő vele országolunk is“ (2. Tim. 2: 12.).

Bátrak, erősek lehetünk, afiai! mert a Krisztus feltámadott s igy nem hiábavaló a mi prédikálásunk, nem hiábavaló a ti hitetek.

Nem hiábavaló a mi prédikálásunk, mert mi az Igét, mi a Jézus Krisztust prédikáljuk, „és ez az ige az Istennél vala és ez az Ige Isten vala, ő benne van az élet és az élet vala az embereknek ama világosságok, és ez a világosság a sötétségben fénylik“ (Ján. 1: 1—4.). Fénylik az Igének, fénylik Jézus Krisztusnak világossága, láthatják annak fényét mindnyájan, kiknek szemök van a látásra, forditsuk tekintetünket eme fényesség felé, ugy-e látjátok? hogyne látnátok épen most, midőn e dicső nap emléke még fényesebbé teszi azt. S mégis vannak olyanok, afiai! kik képtelenségnek, az észszel ellenkezőnek mondják az igét, mely itt prédikáltatik. Igen, mert sötétségben vannak ők, „a sötétség pedig nem ismerte meg a világosságot“. Óh vajha a mai nap világossága fölnyitná a sötétben ülőknek is mélyen lezárt szemeit, vajha láthatnátok az Igét mindnyájan oly fényében, mint mily fényében látom én.

Nem hiábavaló a mi prédikálásunk, de nem hiábavaló a ti hitetek is, afiai! mert feltámadott a Krisztus. Feltámadott a Krisztus, adjon erőt e hit nektek földnek por gyermekei! Drága kincse életünknek e szent hit, ha bűn csábit, kisértet ostromol, ha a jó ügyért kell háborúságot szenvednünk, ha mi az életben legkedvesebb vala nekünk, attól foszt meg a kiméletlen sors, ha üldözést szenvedünk azért, mi szent, ha a meggyőződés martirjai vagyunk, biztat a hit, hogy feltámadunk.

E hitet, mely alapja keresztyénségünknek, e hitet, mely erőssége a keresztyénnek, e hitet, mely vigasza az életnek, támadják meg legtöbben korunkban, nem tartván összeegyeztethetőnek a mindenhatónak nyilvánitott ész törvényeivel.

Óh gyenge, erőtlen emberke te! Azt hiszed, hogy eszed mindenható, hisz midőn a tetőpontra jutott s tovább menni nem képes már, a legszánandóbb helyzetben hagy, okoskodásod végső láncszemén, lebegve ég és a föld között tehetetlenül. Szerencsétlen az, ki hit nélkül tévelyeg, boldog, ki hinni, remélni tanult. Boldog, kinek szivében hit honol s teljes fényében látja az ily napon győzelmi jellé lett keresztet, mert az bűnei bocsánatával, az, az örökélettel biztatja őt.

Nem óh, nem hiábavaló a mi prédikálásunk, nem hiábavaló a ti hitetek, mert a Krisztus feltámadott és az ő feltámadása meggyőz minket arról, hogy a mi isteni, az örök életű, s ez által buzdit, hogy kerüljük a rosszat, tegyük a jót, mert örök életünk csak igy lészen.

Jancsó Lajos,
m.-ujvári reform. pap.

Husvét első ünnepére való prédikáczió.

Alapige: Márk 16: 1—9 versei.

Él Krisztus, hát mit bánkódom,
Szivből szeret azt jól tudom.
A haláltól igy nem félek;
Ha meghalok mégis élek:
Mert a ki ő benne hiszen,
Tőle örök éltet vészen.
Dicsőség ezért Istennek!
Ha mind e világ elhalna,
Elég, ha ő velem volna
Alleluja! Alleluja!*)

A ker. világ az elmult hetet nagy hétnek nevezi. S méltán; ha másért nem, azért is megilletné a nagy jelző, mert azon események, melyek 19 száz esztendővel ezelőtt benne hitünknek fejedelmével, szent vallásunk alapitójával történtek, olyan nagy gyorsasággal, lázas sietséggel következtek egymás után. Midőn azonban e hetet nagynak nevezzük, azt nem ezért tesszük; hanem azon események nagyságáért, melyek akkor Krisztus urunkkal történtek, és köztük különösen a legnagyobbért: azért, mely éppen nagypénteken, illetve azon napon történt, a melynek emlékezetére azt ünnepeljük. Azon a napon pedig történt Krisztus urunk megfeszitése! Olyan esemény volt ez, afiai! hogy a mester minden tanitványának szivét mély gyászba, nagy fájdalomba boritotta. De a mint az egyes események lázas sietséggel következtek egymás után: Jézusnak ünne-

*) A dunántúli énekeskönyvben a 89-ik ének 1., 6. és 9. verseiből.

pélyes bevonulása Jeruzsálembe, törvényszék elé állitása, erre elitélése, keresztre feszitése: éppen úgy a fájdalom sem volt hosszú időig tartó, a gyász sem tartott sokáig. S a mint pénteken a mesternek erőszakos halála a tanitványok szemeiből könyűket, sziveikből bánatot csalt ki; a mint akkor kebleiket, egész lényöket keserves fájdalom, lelket ölő kin szállta meg: éppen igy rá harmadnapra lelkeik megörvendeztettek, sziveik föllelkesülhettek a hirnek elterjedtén: „Ama Názáretbeli Jézus . . . föltámadott!“ A nagypénteket tehát nagyvasárnap követte és ha nagy volt annak gyásza, ha lehetséges, még nagyobb, ennek öröme! A mint azonban annak a pénteknek gyásza nem pusztán a tanitványoké vala, hanem édesmindnyájunké, a kik Krisztus követőinek valljuk magunkat: hasonlóképpen a mai napnak örömében, illetve azon napnak örömében is, a melynek emlékezetére ezt ünnepeljük, osztozunk ő velök. Azért e mai napon el tőlünk a gyászszal, szűnjék meg keblünkben a bánat: örüljünk! Örüljünk mesterünk feltámadásának; örüljünk, hogy az ő föltámadásával megbizonyodtunk arról, hogy mi is föltámadunk! Örüljünk; mert a mint ő föltámadott a halálból: egykoron éppen úgy föltámadunk mi is! S hogy mi is föltámadunk, azt:

Mutatja a természet ébredése;
Bizonyitja Jézus példája;
Súgja hitünk szózata.

Istennek szent lelke! szentelj meg most minket:
Tedd jóvá s hasznossá elmélkedésünket. Amen.

I.

Hogy egykoron mi is föltámadunk, azt mutatja a természet ébredése. Kövessük, testv. az Úrban, azon kegyes asszonyok példáját, a kik nagy reggel, a hétnek első napján menének Jézus koporsójához, hogy őt, a kedves, a szeretett halottat drága kenettel megkennék; kövessük példájukat: menjünk el mi is, de mivel Jézusunk koporsójához nem mehetünk, menjünk Isten szabad természetébe s ott ugyanazon tapasztalatra jutunk, mint jutottak ők a mester sirjánál. Nekik a Jézus koporsójánál ülő ifjú

mondá: A názáretbeli Jézust keresitek, a ki megfeszittetett vala; föltámadott, nincsen itt! .... Nekünk a megújult, a fölébredett természet fogja mondani: Amaz aluvó, a holtnak látszó természetet keresitek, a mely az őszszel letarlódott, a télre néptelenné lett; föltámadott, nincsen itt! Igen! Azt a kihalt, csöndes természetet, mely a tél folytán olyan komoran környezett bennünket, olyan leverő hatást gyakorolt reánk, akár a halottas koporsó, nem találjuk sehol; mert fölébredett, föltámadott! A patak habjai, miket tél folytán a fagy tartott fogva, csörgedezve futnak tova; a levegő, mely üres, néptelen volt, madarak énekétől zeng; a réten, mely le vala tarolva, virágok kezdenek feselni; a fák, melyek disztelenül nyujtották ágaikat a magasba, mint nyujtja a koldús mezitelen karját alamizsna után, rügyezésnek indultak; a mezőkön, melyeken hideg, metsző szél kergetett száraz kórókat, megfagyott hó-szilánkokat, újra megjelentek a munkások; az égboltozaton, melyet haragos, nehéz felhők boritottak, ismét tarkállik a bárány-fölleg, a szines szivárvány .... Ha előre, ha hátra, akár föl, akár alá tekintünk, mindenütt ébredéssel, élettel találkozunk: azt mutatja minden előttünk, köröttünk és fölöttünk, hogy egykoron föltámadunk mi is!

De nem is lehet ez másképpen! Vajjon a természet hatalmas ura, a véghetetlen bölcseségű, örök, mindenható Isten, a ki gondoskodott arról, hogy mig e föld lészen, hideg és meleg, nyár és tél soha meg ne szűnjenek; vajjon a természet hatalmas ura, a végtelen bölcseségű, örök, mindenható Isten, a ki gondoskodott arról, hogy a természetben semmi, még a legkisebb porszem is el ne vesszen nyomtalanul, hanem valami élővé átalakuljon, vagy élettelennek életet adjon; vajjon a természet hatalmas ura, a véghetetlen bölcseségű, örök, mindenható Isten az embert arra teremtette-e, hogy egy bizonyos időig élvén, azután örökre elmuljon, végképpen megsemmisüljön? Nem! Az Isten, a ki életnek és halálnak egyformán korlátlan ura, nem akarja, hogy az ember, kinek orrába, mikor őt teremtette — az irás szerint — saját leheletét lehelte, a kinek saját lelkéből adott lelket, néhány rövid év után teljes elenyészéshez jusson, midőn a természetnek

lelketlen, puszta anyagból álló tárgyait is éltünknek egy időig tartó szünetelése után újra életre szólitja, fölébreszti! A természet ébredése tehát azt mutatja, hogy a halál, melyben lelkünk testünknek bucsút mond, nem örökké tartó; azt mutatja, hogy azzal az élet csak szünetel, de meg nem szűnik; azt mutatja, hogy egykoron föltámadunk mi is.

II.

Hogy egykoron mi is föltámadunk, azt bizonyitja Jézus példája. Hogy a természet ébredése, új életre kelése azt mutatja, hogy a halálból egykoron mi is föltámadunk, új életre kelünk, egyes komolyabban, mélyebben gondolkodók már a Krisztus előtti időben is vélték, sejditették. Ez a vélekedés, ez a sejtelem azonban biztos, határozott tudattá nem érlelődhetett náluk; nem: mert nem volt példa, a melyre utalhattak volna: Ime az is föltámadott, az is új életre kelt!

Krisztus példája azonban, hogy t. i. ő föltámadott, az embereknek a halhatatlanságról, az örökéletről szóló sejtelmét biztos, határozott tudattá érlelhette s azon hitöket, melynélfogva halhatatlanságot, örökéletet hittek, erős meggyőződéssé emelhette! Azt pedig, hogy halhatatlanságot, e földi élet után még más életet is hittek, mutatja mindazon népek története, a melyek valaha a történelem szinpadán megjelentek és szerepeltek. Csakhogy ezen népek és ezek kebelében azon egyesek, a kik azt sejtették, hitték, megelőzvén Krisztus születését, halálát, és igy föltámadását is, eme hitök felől meg nem bizonyosodhattak, eme hit náluk biztos tudattá nem érlelődhetett.

Egyébiránt nemcsak ezen emberek nem birhattak határozott, biztos tudattal a halhatatlanságról, az örökéletről s ezzel kapcsolatban: a föltámadásról; magok Krisztus urunk tanitványai, a kik pedig vele hosszabb időn keresztül érintkeztek, sem birtak ilyennel. Mert, igaz, hogy mondotta nékik: Az ég és a föld elmulnak, de az én beszédim semmiképpen el nem mulnak; biztositotta őket: Ime én veletek leszek mind a világ végezetéig; hirdette nékik: Én vagyok az élet és a föltámadás . . .; de

ezen szavak homályos, érthetetlen szavaknak tetszettek előttük. Hanem midőn a nagypéntek gyászát a husvét öröme váltotta föl, midőn a Jézus sirjában ülő ifjú azt mondá ama kegyes, istenfélő nőknek, kik nagy reggel az ő koporsójához menének: ama názárethbeli Jézus, a ki megfeszittetett vala, föltámadott; nincsen itt; midőn Jézus megbizonyitotta nekik példájával, hogy föltámadott: akkor szemeik megnyiltak, értelmök fölvilágosodott, akkor hitték magukról, hitték mi rólunk is, hogy egykoron föltámadunk! Igen! föltámadunk: azt bizonyitja nékünk a Jézus példája!

De hát Jézus csakugyan föltámadott-e? Honnét, miből tudhatom én azt, hogy ő igazán föltámadott? Ott van az evangélisták és apostolok tanúskodása, atyf.! abból és onnét megtudhatod! Vagy talán kétkedel az ő tanúskodásuk hitelességében? Akkor, testv. az Urban! mindazt, a mit a multról tudsz, vesd el magadtól, mint nem igazat, mint hitelt nem érdemlőt; akkor vonj kétségbe mindent, a mit a mult idők embereiről, népeiről, eseményeiről hallottál, olvastál, tanultál: hiszen a mit róluk tudsz, mind olyan emberek tanúskodása folytán tudod, a kik akkor éltek és az egyes történeteket az utókor számára följegyezték! Ugy-e azt nem teszed? Ugy-e tudásodat a multról nem mondod igaztalannak, hitelt nem érdemlőnek! Ugy-e hitelt adsz azoknak, a kik akkor éltek és az egyes eseményeket följegyezték, és az ő följegyzéseik folytán velök te is megismerkedhetel? Látod, atyf.! ha azoknak az embereknek hitelességét nem vonod kétségbe, a kik más dolgokban tudósitanak a multról: nem kétségeskedhetel az evangélisták és apostolok tanúskodásában, egyhangú tanúskodásában sem, hogy Jézus föltámadott: mert ő csakugyan föltámadott: és az ő példája azt bizonyitja, hogy egykoron föltámadunk mi is!

III.

Hogy egykoron feltámadunk mi is, azt súgja hitünk szózata. A kit a természet fölébredése, új életre kelése, melyet szemeivel láthat, Jézus példája, melyről az újszövetségi szt.-iratok szerzői tanúskodnak, bizonyossá nem

tesz arról, hogy egykoron mi is föltámadunk, azt meggyőzheti róla hitének szózata, — ha van benne hit! Ugyde van-e, él-e keblünkben hit, — különösen napjainkban, midőn az emberek nagy része csak az anyagi dolgok után futkos; midőn igen sokan csak annak adnak hitelt, a mit kezeikkel megfoghatnak?! Én úgy hiszem, testvéreim az Urban! többet mondok: biztoson tudom, hogy hit nincsen mindenkiben, nincsen, legalább olyan mértékben nincs, hogy az erős, mély gyökeret vert volna szivében!

Sokan vannak az emberek között, a kik a föltámadásról ilyen formán okoskodnak: Én azt nem hiszem, nem hihetem; mert értelmem föl nem foghatja, mert előttem lehetetlennek látszik! Igazad van, atyfia! azt értelmed föl nem foghatja, az előtted lehetetlennek látszik, ha róla, felőle, fölszinesen gondolkozol; de foglalkozzál csak behatóan azon gondolattal, mélyedj el csak azon gondolatban: nem lesz előtted olyan fölfoghatatlan, nem látod azt olyan lehetetlennek. Vajjon azt megértheted-e eszeddel, fölfoghatod-e értelmeddel, hogy az a mag, melyet földedbe elvetsz, miként kel ki, hogyan támad új életre? Ugy-e annak átalakulását, új életre kelését, föltámadását, nem mondod lehetetlenségnek? mert termését csűrödbe és hombárodba takarod?! Pedig nem hiszem, hogy számot tudnál róla akár magadnak, akár másoknak adni, hogyan alakul át, miként képződik csirává s azon csira fölnevekedvén, mi módon termékenyitődik meg?!

Lásd, atyfia! az az Isten, a ki mindenhatóságával kieszközölheti, megteheti, hogy az elhintett mag földedből, melybe vetetted, kikeljen, föltámadjon, éppen úgy eszközölheti, megteheti nálunk is, hogy sirunkból, hová halálunk alkalmával tesznek bennünket, kikeljünk, föltámadjunk!

És én ezt hiszem is! Hiszem; ha Isten mindenhatóságáról semmit nem tudnék is, hinném azért is: mert Jézusnak, a ki példájával is bebizonyitotta, hogy föltámadunk, minden szava, minden mondása beteljesedett. Beteljesedett, a mit halálára vonatkozólag mondott; beteljesedett, a mit Jeruzsálem elpusztulásáról szólott; beteljesedett, a miben úgy önmagának, mint tanitványainak

leendő háborgatását, üldözését mondotta el; ha tehát minden mondása beteljesedett, beteljesedik, be kell teljesednie annak is, a mit a föltámadásra nézve mondott övéinek, igy szólván: „A ki én bennem hiszen, az a halált soha meg nem kóstolja; a ki én bennem hiszen, ha meghal is, él". Ő maga föltámadván, él és uralkodik eleveneken és holtakon; minket pedig övéinek elismert, sajátjaivá tett: tehát nem hágy, nem hagyhat a koporsóban megsemmisülnünk, a sirban végkép elenyésznünk! A mint ő föltámadott a halálból, föltámadunk egykoron mi is! Föltámadunk: azt súgja hitünk szózata!...

Azért e mai napon örüljünk és örvendezzünk; mert ma lett bizonysága a mi föltámadásunknak. Ámen.

Tolnai József,
ev. pap.

A jó pásztor és nyája.

János ev. 10: 11—16.

(Husvét után 2-ik vasárnap.)*)

Ker. hivek! Az ó-testamentom dalnoka igy énekel: „Az Ur az én pásztorom, azért semmiben meg nem fogyatkozom: gyönyörűséges és kies helyeken legeltet engemet, és kies vizek mellé viszen engemet". Dávid az Urat vallja pásztorának, és ez oly jól esik lelkének, oly boldogitó, oly megnyugtató ez! „Még ha a halál árnyékának völgyében járok is, nem félek: a te vessződ, a te pásztori botod vigasztalnak engemet".

Azonban ez csak egy kegyes óhajtás, az üdv után sovárgó lélek költői ömlengése: az egész ó-testamentom csak várakozás, remény és kétség közt ingadozó várakozás. Innét a kesergésbe átcsapó hang: „Elfogyatkozik az én lelkem, és az én szivem és testem kivánkoznak az élő erős Istenhez". Az új-testamentom a teljesülés. Amott az ember óhajtá: bár volna az Ur az én pásztorom; itt maga szól az Ur, maga mondja, maga biztosit: én vagyok a te pásztorod, én vagyok ama jó pásztor.

*) Főének: dunántúli énekesk. 150. vagy 210.

Nem csupán kegyes óhajtás, nem puszta szó, költői ömlengés, hanem bizonyos valóság most már, ha mi, keresztyének mondjuk: Az Ur a mi őriző pásztorunk.

De vizsgáljuk tüzetesen, mennyiben pásztorunk az Ur? Elmélkedjünk ama viszony, ama szoros összeköttetés fölött, melynek léteznie kell ama jó pásztor közt és mi köztünk, az ő nyája közt.

I.

Először is: a jó pásztor ismeri az ő juhait, és ezek viszont ismerik pásztorukat. „Én ismérem az én juhaimat, és én is ismértetem azoktól".

A jó pásztor nemcsak azt tudja, hány juhból áll nyája, hanem külön-külön ismeri mindegyik juhot; azonnal észreveszi, ha idegen juh téved nyájába.

Ismeri mindegyiknek külön természetét, jó és rosz tulajdonságát, fogyatkozását, betegségét.

Szinte igy ama mi jó pásztorunk is: jól ismeri nyáját; jól tudja, kik tartoznak az ő gyülekezetébe, ama szellemi gyülekezetbe, mely az Istennek kiváltképen való népét, a láthatlan anyaszentegyházat, a szentek egyességét képezi.

Ő előtte nyilvánvalók a sziveknek legtitkosabb tanácsi: „mikor még az én nyelvem alatt nincsen a beszéd, ime Uram, te azt mind jól tudod".

Az Ur ismeri, nagyon jól ismeri a mi fogyatkozásokkal teljes, gyarló emberi természetünket, bűnös voltunkat; tudja nyavalyánkat; részt vesz örömünkben, részt vesz bánatunkban, még fejünk hajszálai is számba vannak véve ő nála.

Én ismerem az én juhaimat, — úgymond — és azok is ismernek engemet! Igen, az ő nyájának juhai ismerik őtet, a ki nem ismeri, az nem is tartozik az ő nyájához.

Vajha mi mindnyájan ismernők őtet! ismernők olyannak, a minőnek ő magát kinyilatkoztatta! Vajha ismernők jó pásztorunkat, a ki nem akarja, hogy egy is az ő juhai közűl elvesszen! Vajha mi ne tétováznánk, hogy hol, kinél keressük üdvünket, hanem vallanók hitünkkel, hogy másban nincsen üdvösség, hanem csak ő benne, és hogy

És pál ezen eljárást határozottan roszallotta. Meg vagyok róla győződve, ha tehetnék, bizonyosan ezt tennék Luther és Kálvin is, a kik az egyszer megvetett alapon, a Jézus Krisztus tudományán aligha állottak távolabb egymástól, mint Pál és társai, kiket ő névszerint is megemlit!

„Vajjon részreosztatott-e a Krisztus? Vajjon Luther és Kálvin feszittetett-e meg mi érettünk, vagy az ő neveikre keresztelkedtünk-e meg? Miért nevezzük ő utánok magunkat? Nem azért küldötte őket a Krisztus, hogy saját neveikről nevezett keresztyéneket gyüjtsenek körükbe, hanem hogy hirdessék az „evangyéliomot“!?

Lehetnek, a mint vannak is a keresztyénség egyes tanai között, a melyekre nézve Luther és Kálvin eltér egymástól; de ezen eltérések Luther és Kálvin között vannak: és nem köztök és a Krisztus tudománya között. A protestántizmus alaptanaira, a megigazulás-, az egyház- és a szt.-irásra vonatkozó tanára nézve nincs közöttök semmi eltérés; ezekre a tanokra vonatkozólag egy nézeten voltak. Ezeknek alapján egyikmásik kisebb fontosságú tant, illetőleg eltérő nézeteket vallhattak, a mint vallottak is; de olyant nem tanitott egyik sem, a mi az irásban többszörösen, gyakran részletesebben is fejtegetve, elő nem fordulna. Vegyük csak akár az úrvacsorájáról, akár a predestinációról szóló tanokat, mint a melyekben leginkább eltértek, ha nem is annyira ők, de az ő nézeteiken alapult és szervezett egyházak, idők folytában egymástól! Az úrvacsorát illetőleg mindenik felekezetű prot. egyház hivatkozik, és hivatkozhatik is a rendelés szavaira: „Ez az én testem; ez az én vérem .... Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!....“ A predestinációra nézve pedig ott van például, hogy mást ne emlitsek, a róm. levél IX. fejezete, abban világosan tanitja Pál apostol az előrevaló elrendelésit!

Ezekre a kisebb fontosságú tanokra vonatkozólag, ismétlem, ha eltérnek is Luther és Kálvin némileg egymástól, a főkre teljesen megegyeznek egymással. A neveikről való elnevezésnek pedig csak abban az esetben volna jogosultsága, alapja és értelme, ha valamit olyant tanitottak volna, a mi az irásban nincsen meg, és igy a Krisztus Urunk tanitásánál mást tartalmazna! Akkor lehetnénk lutheránusok, kálvinisták; de meg is szünnénk keresztyének lenni!

Egészen másképp áll például a dolog, ha a római egyházat pápista egyháznak, híveit pedig pápistáknak neveznék és nevezik. Ennek van értelme; mert a római egyház sajátos tanai, melyek őt, mint felekezeti egyházat jellemzik, egytől-egyig a pápáktól, multban és jelenben azon egyház főitől származtak és — ki tudja — ezentúl is nem származnak-e?

Tekintsük csak a római egyháznak az egyházról, a szentségekről, a szentekről, Máriáról stb. szóló tanait: mit találunk? Azt, hogy ezekről az irásban szó sincsen; vagy ha van is valami, csak erőltetett, elferditett magyarázással értelmezhető úgy, a mint a római egyház magyarázza.

Ennél tehát ismétlődött azon eset, a mi a közönséges és tudományos élet terén divatozik, hogy a találmányokat, tételeket azokról és azok után nevezik el, a kik a találmányt tették, a tételt felállitották. A római egyház akárhány olyan dolgot tanit, a mi az irásban nemcsak benne nincsen, de annak szellemével határozottan ellenkezik; azt tehát nevezhették és nevezhetik, azon dolgok föltalálói, a pápák után, pápistának. A két testvér prot. felekezetnél, az ágost. és helvét hitvallásúaknál, ezen eset nem forog fönn, — a mennyiben Luther és Kálvin semmi újat, különöset nem állitott, a mi az irásban meg nem volna: azért azon eljárás, melyszerint bennünket lutheránusoknak és kálvinistáknak neveznek — és nevezzük magunk is magunkat, — jogosulatlan, alaptalan, értelmetlen dolog, sőt egyenesen sértő, megalázó reánk nézve, a mennyiben azzal elismerjük magunkról, hogy csakugyan eretnekek vagyunk, a minek a róm. egyház tart bennünket.

Már pedig azt én nem ismerem el magamról; de, úgy hiszem, más sem, ha különben még oly büszke volna is lutheránus és kálvinista létére! Pedig azon elnevezések határozottan azt mondják.

A történet tanúskodik mellettem. Midőn a ker. egyház mindjobban és jobban elvilágiasodott, elkeresztyéntelenedett, — támadtak férfiak, a kik az uralkodó tanoknak végetvetni, a keresztyénséget eredeti alakjára visszavezetni akarták; ezeknek követőit a nagy többség nemcsak eretnekesitette, de támadva üldözte is. És midőn ama férfiak után elnevezték a velök egy véleményen levőket, azon elnevezés nem egyedül arra szolgált, hogy vele, t. i. az elnevezéssel, a vélemények, a nézetek eltérését föltüntessék, hanem

egyszersmind arra is, hogy annak hordozóit zaklassák, üldözzék. Történetünk tanúsága szerint is a „Lutheráni“ olyan emberek voltak, a kiket megégetni, ölni nemcsak szabad volt, mint eretnekeket, a szűz Mária ellenségeit, de kötelessége vala mindenkinek, a ki máskép vélekedett náloknál.

A lutheránus és kálvinista el- és megnevezés tehát jogosulatlan, alaptalan, értelmetlen dolog. De, hogy hogyan, minek nevezzük magunkat? Arra nézve nem tudnék határozott választ adni!

Régebben ágost. hitv. evang.-nak neveztek bennünket és nevezzük mi magunk — ritkán még ma is — magunkat. Ez el- és megnevezés helyett napjainkban szokottabb az evang. név. Mindkettő jó és szép egyformán; de amaz talán mégis jobb: mert jellemzőbb; emez talán ajánlandóbb: mert rövidebb.

Református testvéreink voltak helvét hitv. evang.-sok; ma evang. reformátusok, — ritkán csak reformátusok. Az elsőre ugyan az áll, a mi az ágost. hitv. evang.-ra: legjellemzőbb — és igy talán legjobb; mert feltünteti egyszersmind azt a helyet is, a honnét a reformácziónak ezen iránya kiindult, és igy megjelöli azt a különbséget is, a mi a két testvér-felekezet között létezik.

Az evang. reform. név, a mint tudom, a zsinat óta lépett használatba. Én a két név közűl az egyiket egészen fölöslegesnek tartom. A ki az egyházat igazán reformálni akarta, másként nem reformálhatta, mint éppen az evangyéliom szerint; ha nem a szerint reformálta, úgy az lehet formált, de nem reformált. A fő tehát itt is mindenesetre az evang. és nem a reformált. De hogy magunkat egymástól névleg mégis megkülönböztessük, ha már ezt tennünk kell (hiszen bár ne kellene), a testvér-egyház tagjait neveznénk reformátusoknak,*) magunkat pedig evangelikusoknak... de kálvinistáknak és lutheránusoknak soha és semmi esetre, mert az — én úgy tartom — annyi, mint eretnek, a ker. egyháztól elszakadt!

Tolnai József,
helv. ev. pap.

---

*) A zsinati törvények 1. §-a igy hangzik: „Az evangyéliom szerént reformált magyarországi keresztyén egyház“ stb. Tehát az már túlhaladott álláspont, ha azt vitatjuk, hogy melyik elnevezés volna a helyesebb. Itt a törvény beszél, — s igy senki más nevet nem adhat. Szerk.

Evang. Lelkészkép

Különfélék.

Felelet.

A 252. számú kérdésre. Megkisértem én Korpádi kollégának az általa kivánt illusztrácziót megadni.

János és Mari házasságra kivánnak lépni és hozzám jönnek, hogy előttem egymást kölcsönösen eljegyezzék.

Feltéve már most, hogy mind a kettő idevaló (mert ok nélkül ne complikáljuk a dolgot), mindenekelőtt megnézem: hány évesek? és édes szüleik élnek-e?

1. Ha úgy találom, hogy János még nincsen 18 éves: azt mondom neki, hogy addig vársz, mig 18 éves leszel, aztán beszélek majd veled (mert igaz, hogy a belügyminiszteri 60,368./80. sz. rendelet azt mondja: a még nem 18 éves árva legény házassági engedélyét a gyámhatóságtól megkaphatja, de a honvédelmi miniszterium a még nem 18 éves legény nősülési folyamodványát feltétlenül visszautasitja); és ha úgy találom, hogy Mari még nincsen 15 éves, azt mondom neki: tessék várni, mert a mi dunántúli Egyházi rendszerünk azt mondja: leányok 15 éves koruknál előbb nem eskethetők.

2. Ha János épen 18 éves, Mari meg elérte 15-ik évét: akkor a kor már nem képezne akadályt és a szülőknek (t. i. a megjelenő apáknak, mert kell, hogy ezek jelenjenek meg mindenekelőtt) azt mondom, hogy látom ugyan, hogy maguk beleegyeznek a házasságba, különben nem jöttek volna el, de a vőlegény — miután még nem vitte a 4-ik korosztályig — csakis kormányi engedélylyel copulálható, tessék ezt előbb megszerezni, aztán tartunk kézfogót.

3. János 18, Mari meg 15 éves, de János árva, Mari szülei meg élnek. Akkori Mari szüleinek beleegyezése esetében a menyasszony részéről már nincs akadály,*) de a vőlegény részéről

*) Van akadály: a menyasszony 16 évnél kisebb életkora! Akár élnek a szülők, akár nem: 16 évesnél fiatalabb leányt gyámhatósági engedély nélkül esketnünk nem szabad! 1871. XX. t.-cz. 113. §. 5. pontját körüliró miniszteri rendeletek, a dunamell. ev. ref. egyhker. 1881. máj. 14-én 16. j.-k. p. a. közölve az 1881. jan. 21-én 1288. sz. a. kelt miniszt. rendelet:.... „Ebből következik, hogy az esk. lelk. a házasságra lépő kiskorúaktól a szülők vagy gyám, esetleg pd. a gyámhatóság, a törvényben kimondott életkort be nem töltött kiskorúaktól minden esetben a gyámhatóság beleegyezését is kivánni köteles“.

szükséges a gyám beleegyezése és a kormány nősülési engedélye.

4. János 18, Mari 15 éves, de most Mari az árva, János szülei pedig élnek.

Akkor Jánosnak szüksége van apja beleegyezésére és a kormány nősülési engedélyére; Mari meg, miután még nem 16 éves, folyamodjék engedélyért a gyámhatósághoz, t. i. Mari gyámja kiveszi a leány keresztlevelét s ezzel elmén a jegyzőhöz, hogy az a többi irományokat egybeállitsa s a keresztlevéllel együtt a szolgabirói hivatalhoz beterjessze, ki aztán tovább küldi a megyei árvaszékhez. Tapasztalásom szerint az árvaszék kér folyamodványt, keresztlevelet, gyámi beleegyezést és orvosi bizonyitványt a leánynak házaséletre való érettsége felől. Ez egyébiránt nem tartozik hozzánk.

Ha az engedély megérkezik, lesz kézfogó: előbb nem!

5. János 18 éves, Mari 15 éves, és mind a kettő árva.

Kell Jánosnak kormányi nősülési engedély és gyámja beleegyezése, Marinak meg kell, a mit az előző pontban mondtam.

6. János a 4-ik korosztályban, tehát 22-ik évén túl van, Mari meg 16 éves mult, de mind a kettő árva.

Kérdés mindenekelőtt, hogy mit mondanak a gyámok? Ha beleegyeznek, akkor semmi baj: copulálunk. De ha egyik-másik gyám, vagy mind a kettő akadékoskodik: akkor mit csináljon a kiskorú? Megkéri szépen gyámját, hogy vigye a kérdést eldöntés

---

A v. és közokt. m. k. miniszt. 20,258/1884. sz. a. kelt leirata, a dunántúli ág. h. ev. egyházkerület 1884. aug. 6-án tartott gyűlésének 25. j.-k. pontja szerint: ....„a mennyiben pd. a kiskorú fiú 18., a leány 16. évét még be nem töltötte, házasságra nézve, **ha a szülők és gyám megegyeztek is, a gyámhatósági jóváhagyás szükséges**“.

Guggenberger t. munkatársunk tekintélye ellenében, hogy eljárásunk egyöntetű és a törvénynek megfelelő legyen: kérve kérjük főtisztelendő Püspök, nagytiszteletű Esperes urainkat, szóljanak e tárgyhoz, és figyelmeztessék a papi kart: „Nem árva, de még 16 évet be nem töltött leányt szabad-e gyámhatósági engedély nélkül, a szülők beleegyezésével megesketnünk, vagy nem?“ Mi nem esketjük meg.

Azt mondják: mi köze a gyámhatóságnak ott, hol a szülők élnek és rendelkeznek? Az a köze, hogy a törvény nem engedheti oda terjedni a szülői hatalmat, hogy gyermekét a szülők meggyilkolhassák, ha akarják. Éretlen gyermek házasságra lépésével meggyilkoltatlk. Hogy a 16 éven alóli gyermek érett-e vagy nem: ennek megitélését nem lehet a szülőkre bizni, mert ezek a leányt adják, mikor kérik, vagy mikor anyagi érdekek tanácsolják. Szerk.

végett az árvaszék elé; ha pedig a gyám ezt megtagadja, akkor kérje meg erre a közgyámot és ha ez sem segit rajta, akkor menjen el a szolgabiróhoz és panaszolja el baját. Ez aztán majd intézkedik, hogy a megyei árvaszék a vitás kérdést eldöntse.

Altalában: ha mindkét részről élnek a szülők és még kiskorú gyermekeiktől a beleegyezést megtagadják: akkor e kiskorú gyermekek, ha van hozzá szivük, megkisérthetik a gyámhatóságnál.

Ha pedig a jegyesek árvák és azon koron túl vannak, midőn a hatóság ex offo beleavatkozik a dologba, de összevesznek a kérdésen a szülők (pl. egyik-másik csak apai részről árva) és gyámok, akkor a kérdést mindig a gyámhatóság dönti el. Ha végre az árva leány még nincsen 16 éves, akkor a gyámhatósági beleegyezés minden körülmények között szükséges.

Az egyetértés felöl hogyan győződjünk meg? Ha a szülők vagy gyámok személyesen jelennek meg nálunk, vagy irásban adják beleegyezésüket.

A házassági szerződés, mely csakis a királyi közjegyző előtt köthető, reánk papokra nézve teljesen közönyös dolog. Annak létezése vagy nem létezése az általunk végzendő esketésre semmiféle befolyással nem bir.

Nem tudom, hogy reflektáltam-e mindenre és elég világosan kifejeztem-e magamat? Egyébiránt kész vagyok a kérdéshez, akár felvilágositás szükségessége vagy eltérő vélemények esetére újból hozzá szólni. *Guggenberger.*

Irodalom.

Kókai Lajos könyvkereskedésében (Budapest, IV., Károly-útcza 1. szám alatt) megjelent újabb egyházi művek:

Benkő J. Az Ur követése. Beköszöntő egyházi beszéd. 20 kr.

Borzsák B. Gyász és sirbeszédek. (Predikációk, imák, sirversek.) II. rész. 1 frt 20 kr.

Czelder M. Evangyéliomi lelkészi tár gyászesetekre. (Predikációk, gyászbeszédek, imák.) II. füzet. 1 frt 60 kr.

Dobos János. Egyházi beszédek I. kötet, közönséges vasárnapi tanitások. 1 frt 80 kr.

— — II. kötet, vasárnapi, ünnepi tanitások. 1 frt 80 kr.

Fábián D. Népszerű egyházi beszédek. Egész évre 3 frt.

— — Népszerű halotti beszédek 2 kötet. I. kötet 1 forint, II. kötet 1 frt 20 kr.

Filó Lajos. Ünnepi és alkalmi egyházi beszédek. 1 frt 20 kr.

Gerok K. Ünnepi egyházi beszédek. 1 frt 20 kr.

Győry Vilmos. Egyházi beszédei. I. kötet. 1 frt 80 kr.
Heiszler József dr. Halotti egyházi beszédek. 1 frt 60 kr.
Hetesy Viktor. Egyházi beszédek. Hirneves franczia szónokok műveiből. 2 kötet. I. kötet 1 frt, II. kötet 1 frt 20 kr.
Nagy Lajos. Egyházi beszédek vasárnapokra. 1 frt.
Papp Károly. Beiktatási beszédek. 20 kr.
Péterfy Sándor. Egyházi beszédek különféle alkalomra. 1 frt 20 kr.
Szász Károly. Egyházi évkör. Ünnepi beszédek. 1 frt 50 kr.
— — Halotti imák. Vászonba kötve. 2 frt 40 kr.
Könyves Tóth Kálmán. Hit temploma. Spurgeon nyomán. 3 kötet. I. kötet 2 frt, II. kötet 2 frt 20 kr., III. kötet 2 frt.
Zombory Gedő. Egyházi beszédek. Ünnep- és vasárnap délutánra. I. kötet 1 frt 20 kr.

Boldogult Csúthy Zsigmond, volt kajdacsi ref. pap hátrahagyott könyvtára.*)

(Folytatás.)

9. szám. A katholika tudomány pörben forgó tzikkelyeinek előadása. Irta Bossuet Jakab, kondomi püspök. Ford. nehány jegyzésekkel Döme Károly. Nagyszombat, 1793. 8-adrét. 390 lap, papirkötés. Ára 50 kr.

10. szám. Leben Friedrichs des Zweiten, Königs von Preussen. Skizzirt von einem freimüthigen Manne. 2-tes und 3-tes Bändchen. Amsterdam, 1789. 8-adrét, 95 és 82 lap. Ára 50 kr.

11. szám. S. A. D. Tissot: Anleitung für das Landvolk in Abricht auf seine Gesundheit. Übersetzt von Hirzel, Med. Doct. Augsburg und Innsbruck, 1796. 8-adr. 652 lap.

Ehhez: Tissot: Von den Krankheiten vornehmer und reicher

*) A boldogult özvegye anyagi körülményei nem engedik, hogy a férje után reámaradt több száz kötetből álló értékes könyvtárt mint holt tőkét hevertesse: ezért bizalommal fordul a protestáns papi és tanári karhoz, valamint a régi tudományos könyvek minden kedvelőihez, hogy e jegyzékben közzétett, igen mérsékelt árak szerinti megrendeléseiket a pénz utalványozása vagy utánvételes küldésre való megbizás mellett hozzá, özv. Csúthy Zsigmondnéhoz, Kölesdre intézni szíveskedjenek. A már elkelt vagy lefoglalt könyvek a „Prot. Pap“ következő számaiban mindig jeleztetni fognak.

A mult számban közölt könyvjegyzékből a 4. sz. alatti Lampe-féle egyháztörténelmi mű a hajdú-szoboszlói ref. gyülekezet könyvtára, mint legelső jelentkező részére már elküldetett. Szerk.

Personen in Hőfen und groszen Städten. 191 lap. Bőrkötésben. Ára 1 frt.

12. szám. Homiletika. Tóth Ferencz pápai prof. Győr, 1814. 8-adr., papirkötés, 221 lap. Ara 50 kr.

13. szám. Sallust. Crispi Bellum Catilinarium & Jugurthinum, erklärt & mit Real- und verbalregister. Nürnberg, 1771. 8-adr., bőrkötés, 400 lap. Ára 80 kr.

14. szám. Flavii Josephi Antiquit. Judaicarum & c MDCXI. 16-odrét, 570 lap, pergamenben. Ára 1 frt.

15. szám. A természet szépségéről való beszélgetések. Joh. Georg. Sulzer után németből. Sófalvi József. Kolozsvártt, 1778. 8-adr. 193 lap, bőrkötésben. Ára 50 kr.

16. szám. Egészséget tárgyazó katechismus, minden nemorvosnak, köznépnek, stb. Irta Dr. Kiss József. Sopron, 1796. 8-adr. 234 lap, papirkötés. Ara 40 kr.

17. szám. Házi különös orvosságok, stb. Kolozsvár, 1785. 8-adr. 130 lap, papirkötés. Ára 30 kr.

18. szám. Falusi prédikátor, azaz egyűgyű elmékhez alkalmaztatott egynehány tanitások. Somodi István. 2-ik darab. Győr, 1797. Kis 8-adr. 542 lap, papirkötés. Ára 50 kr.

19. szám. Magyarország históriája a mohácsi veszedelemtől Buda visszavételéig. Budai Esaiás. Debreczen, 1708. 8-adr. 340 lap, papirkötés. Ára 50 kr.

20. szám. Desid. Erasmi Roterod. Colloquia nunc emendatiora cum annotationibus Arnoldi Montani. Accedit Erasmi Μωριας ἐγκωμιον sive Stultitiae Laus. Lipsiae MDC. XCIX. 16-odrét, 866 és 158 lap, pergamenkötés. Ára 1 frt.

21. szám. Örökkévalóság, avagy oly 13 prédikációk, melyekben a pokol szörnyűségének és a mennyország gyönyörűségének valami részecskéjét lerajzolta egy lelkipásztor. Kassa, 1793. 8-adr. 254 lap, papirkötés. Ara 50 kr.

(Folyt. köv.)